

PTICE UZ DRAVU

u Varaždinskoj županiji

Autori tekstova:
Ivan Darko Grlica
Sanja Kopjar

Autori fotografija:
Ivan Darko Grlica
Tibor Mikuška
Josip Hrženjak
Arhiva JU

Nakladnik:
Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Varaždinske županije
Kratka 1, 42 000 Varaždin

Za nakladnika:
Alenka Car, ravnateljica

Publicirano u sklopu IPA CBC HUHR prekograničnog projekta:
„Obnova krajobraza i zaštita biološke raznolikosti u okviru suradnje unutar prekograničnog područja rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav (Tri rijeke = Jedan cilj)“
„Landscape Rehabilitation and Protection of Biodiversity within the Framework of the Cooperation for a Trans-boundary Biosphere Reserve (Three Rivers = One Aim)“
HUHR/1101/1.1.1./0005

Naklada:
500 komada

Oblikovanje i tisk: Indea d.o.o. Varaždin

Varaždin, studeni 2015.

SADRŽAJ:	
1. UVOD	4
2. RIJEKA DRAVA	6
3. PTICE UZ RIJEKU DRAVU U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI	
POPIS ZABILJEŽENIH VRSTA PTICA UZ RIJEKU DRAVU U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI	8
3.1. PTICE SPRUDOVA	16
• Mala čigra - <i>Sterna albifrons</i>	18
• Crvenokuljuna čigra - <i>Sterna hirundo</i>	20
• Mala prutka - <i>Actitis hypoleucos</i>	22
• Kulik sljepčić - <i>Charadrius dubius</i>	24
• Vivak - <i>Vanellus vanellus</i>	26
3.2. PTICE STRMIH RIJEČNIH OBALA	28
• Vodomar - <i>Acedo atthis</i>	30
• Bregunica - <i>Riparia riparia</i>	32
3.3. PTICE MOĆVARNIH STANIŠTA	34
• Crna roda - <i>Ciconia nigra</i>	36
• Bijela roda - <i>Ciconia ciconia</i>	38
• Divlja patka - <i>Anas platyrhynchos</i>	40
• Siva čaplja - <i>Ardea cinerea</i>	42
• Čaplja danguba - <i>Ardea purpurea</i>	44
• Velika bijela čaplja - <i>Egretta alba</i>	46
• Mala bijela čaplja - <i>Egretta garzetta</i>	48
• Gak - <i>Nycticorax nycticorax</i>	50
• Crvenokljuni labud - <i>Cygnus olor</i>	52
3.4. PTICE NA AKUMULACIJAMA	54
• Veliki vranac - <i>Phalacrocorax carbo</i>	56
• Mali vranac - <i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	58
• Riječni galeb - <i>Larus ridibundus</i>	60
• Liska - <i>Fulica atra</i>	62
• Siva guska - <i>Anser anser</i>	64
• Lisasta guska - <i>Anser albifrons</i>	66
• Patka njorka - <i>Aythya nyroca</i>	68
• Krunata patka - <i>Aythya fuligula</i>	70
• Patka batoglavica - <i>Bucephala clangula</i>	72
• Glavata patka - <i>Aythya ferina</i>	74
3.5. PTICE GRABLJIVICE	76
• Orao štekavac - <i>Haliaeetus albicilla</i>	78
• Bukoč - <i>Pandion haliaetus</i>	80
• Vjetruša - <i>Falco tinnunculus</i>	82
• Jastreb - <i>Accipiter gentilis</i>	84
4. PROMATRANJE PTICA UZ RIJEKU DRAVU U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI	86
5. PRAVILA PONAŠANJA	90
6. O PROJEKTU	92
Izvori podataka	93
Kartografski prikaz Regionalnog parka Mura - Drava	na unutarnjoj strani korica

1. UVOD

Ptice pripadaju jednoj od skupina kralježnjaka koja se posebno ističe te od davnina zaokuplja pažnju ljudi svojim pjevom, ljepotom perja i letom. To su vrlo aktivne životinje brzog metabolizma, koje su u stalnoj potrazi za hranom. Tijelo ptica je svojom građom prilagođeno letu: kratko je i čvrsto sa snažnim mišićima za pokretanje krila, dok su kosti jake, ali istovremeno šuplje i lagane. Perje ptica oblikuje letnu površinu krila, te pruža zaštitu i toplinsku izolaciju. Mužjaci i ženke ptica često se razlikuju po boji perja: mužjak svojim šarenim bojama nastoji privući ženu, dok se ženka svojom smedom bojom najčešće prilagođava okolišu kako bi mlade ptiče zaštitala od grabežljivaca.

Rijeka Drava je sa svojim rukavcima, sprudovima, poplavnim šumama i mrtvicama jedna od posljednjih očuvanih europskih nizinskih rijek, te je kao takva hranilište i gnijezdilište za mnoge vrste ptica. Najznačajnija staništa su sprudovi i strme, nezarasle riječne obale, na kojima gnijezde neke od najrjedih vrsta ptica u Europi. Također su značajna vlažna staništa poput mrtvica i rukavaca. Osim za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, očuvana poplavna nizina rijeke Drave važna je i za osiguravanje prirodne obrane od poplava, pročišćavanje vode, te omogućavanje razvoja različitih prihvatljivih vidova turizma. Jedan od njih je i turizam promatranja ptica (birdwatching ili birding).

Na području regionalnog parka Mura-Drava, odnosno hrvatskog dijela rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, može se vidjeti ukupno 313 vrsta ptica, od čega 300 vrsta pripada autohtonim svojstvima, dok je 13 vrsta alohton. Iako je rijeka Drava na području Varaždinske županije znatno promijenjena zbog oduzimanja velikih količina vode za potrebe rada hidroelektrana, na tom je području zabilježeno čak 200 vrsta ptica. Prirodni riječni procesi na ovom području opstaju ponajprije zbog povremenih bujica koje se prilikom visokih voda puštaju u stare tokove rijeke Drave. U tim slučajevima dolazi do pojačane erozije i znatnih promjena uslijed premještanja materijala, te nastaju ili se obnavljaju strme obale

i sprudovi. Zahvaljujući ovim procesima stari tokovi rijeke Drave u Varaždinskoj županiji (izuzev toka od Šemovca do Hrženice) imaju još uvijek strme obale i dobro razvijene sprudove, te u pojedinim dijelovima nailazimo na najljepše šljunčane sprudove na rijeci Dravi.

Da bi smo nešto mogli i znali očuvati, to najprije moramo dobro upoznati. Stoga je i cilj ove publikacije ukazati na bogatstvo ptičjeg svijeta na području uz rijeku Dravu, predstaviti vrijednosti i potrebu očuvanja postojećih staništa i ekosustava na tom području, te vas pozvati da sudjelujete u njihovom očuvanju. Jer ptice su posebno pogodne za indikaciju očuvanosti krajobrazne i biološke raznolikosti, obzirom da su prisutne u svim staništima, osjetljive su na promjene unutar njih, a uočljivije su od drugih vrsta životinja. U publikaciji su predstavljene neke od najzanimljivijih vrsta ptica koje se mogu vidjeti na području uz rijeku Dravu u Varaždinskoj županiji, te dane informacije vezane uz razvoj turizma promatranja ptica na ovom području.

Promatranje ptica na rijeci Dravi najviše je avantura i istraživanje, te uživanje u prirodi. Ovom publikacijom vas pozivamo da se upustite u tu avanturu.

2. RIJEKA DRAVA

Drava je jedna od najvećih europskih rijeka. Izvire u Toblaškom polju kod mjesta Dobbiaco u Italiji, 1.112 m nad morem. U svom gornjem toku prolazi kroz Austriju, zapadno od Dravograda ulazi u Sloveniju, te kod Ormoža prelazi u Hrvatsku. Utječe u Dunav u istočnoj Hrvatskoj, sjeverozapadno od Aljmaša i 79 m nad morem. Na svome putu, od izvora do ušća, ona prolazi kroz pet država (Italiju, Austriju, Sloveniju, Hrvatsku i Mađarsku) te povezuje romanski, germanski i slavenski svijet. U Hrvatsku pritiče u svom srednjem toku, gdje teče otvorenom podravskom nizinom.

Zbog znatnih količina vode i relativno velikog pada Drava ima veliki hidroenergetski potencijal, koji je danas uzvodno od ušća Mure u potpunosti iskorišten (izgrađene su ukupno 22 hidroelektrane). Najveće promjene na Dravi u Hrvatskoj dogodile su se upravo u blizini Varaždina. U razdoblju od 1974. do 1988. godine izgrađene su tri hidroelektrane s pripadajućim akumulacijskim jezerima i derivacijskim kanalima (HE Varaždin, HE Čakovec, HE Dubrava), te je Drava na tim dionicama znatno promijenjena i usporena.

ZAŠTITA

Rijeke Mura i Drava danas predstavljaju jedan od posljednjih doprirodnih tokova nizinskih rijeka u Srednjoj Europi i unatoč provedenim zahvatima obilježava ih visoka razina biološke i krajobrazne raznolikosti. Stoga je područje uz rijeke Dravu i Muru od 2011. godine zaštićeno u sklopu regionalnog parka Mura-Drava, koji se proteže kroz pet hrvatskih županija i pokriva više od 87.680 ha površine. Područje ovog prvog regionalnog parka u Hrvatskoj je od 2012. godine obuhvaćeno i u sklopu zaštite prekograničnog UNESCO MAB rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, a također je i sastavni dio ekološke mreže NATURA 2000.

RIJEKA KAO EKOLOŠKI SUSTAV

Rijeke su životni prostori koji se od ostalih vlažnih tipova biotopa oštro razlikuju posebnim ekološkim odnosima. Osnovni čimbenik je voda koja teče, pa kretanjem i neprestanom promjenom količine u velikoj mjeri utječe na nepostojanost životnog prostora; riječno korito i okolna poplavna ravnica izloženi su stalnoj mjeni. Dok ga čovjek ne satjera u umjetno korito vodotok traži nove puteve, krivuda, podlokava strmine, otkida korijenje i taloži na tone šljunka i pijeska. Svaka poplava mijenja izgled krajolika; šljunčani otoci nestaju, nastaju pješčani sprudovi i lokve, stara korita presušuju, a uz njih se stvaraju nova.

Dinamika koja je izvan riječne doline gotovo neprimjetna, stvara veliki broj mikrobiotopa kratkoga vijeka poput ogoljelih šljunčanih i pješčanih površina, nakupina šljunka, stajaće vode, grmlja, pojaseva visokih zeleni i poplavne šume. Konačno, tekućica s dijelovima različite brzine vode i vrtlozima i sama sadrži različite male životne prostore. Ta raznolikost omogućuje brojnim životinjama i biljkama različitih zahtjeva da se nasele u područjima tekućica. Osim vrsta koje nastanjuju i druga staništa, ovdje žive biljni i životinjski organizmi prilagođeni posebnim, nestalnim uvjetima uz rijeke.

Sklonost čovjeka da mijenja sve oko sebe, pa tako i rijeke, osiromašuje rijeke za neke tipove staništa, te time one prestaju biti rijeke.

3. PTICE UZ RIJEKU DRAVU U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI

POPIS ZABILJEŽENIH VRSTA PTICA UZ RIJEKU DRAVU U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI

R.br	ZNANSTVENO IME	HRVATSKO IME	STATUS ZAŠTITE	STATUS UGROŽENOSTI	SEZONSKI STATUS U VŽ ŽUPANIJI
1.	<i>Acanthis cannabina</i>	Juričica	-	-	gnjezdarica selica, zimovalica
2.	<i>Acanthis flammea</i>	Sjeverna juričica	SZ	-	rijetka
3.	<i>Accipiter gentilis</i>	Jastreb	SZ	LC	selica, zimovalica
4.	<i>Accipiter nisus</i>	Kobac	SZ	LC	selica, zimovalica
5.	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Veliki trstenjak	SZ	LC	gnjezdarica selica
6.	<i>Acrocephalus palustris</i>	Trstenjak mlakar	SZ	LC	gnjezdarica selica
7.	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Trstenjak cvrkutić	SZ	LC	gnjezdarica selica
8.	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Trstenjak rogočar	SZ	LC	selica
9.	<i>Actitis hypoleucos</i>	Mala prutka	-	VU	gnjezdarica selica
10.	<i>Aegithalos caudatus</i>	Dugorepa sjenica	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
11.	<i>Alauda arvensis</i>	Poljska ševa	-	LC	selica, zimovalica
12.	<i>Alcedo atthis</i>	Vodomar	SZ	NT	gnjezdarica selica, zimovalica
13.	<i>Anas acuta</i>	Patka lastarka	SZ	-	selica, zimovalica
14.	<i>Anas clypeata</i>	Patka žličarka	SZ	RE, LC	selica, zimovalica
15.	<i>Anas crecca</i>	Kržulja	-	LC, LC	selica, zimovalica
16.	<i>Anas penelope</i>	Zviždara	-	LC, LC	selica, zimovalica
17.	<i>Anas platyrhynchos</i>	Divlja patka	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
18.	<i>Anas strepera</i>	Patka kreketljika	SZ	EN	gnjezdarica selica, zimovalica
19.	<i>Anas querquedula</i>	Patka pupčanica	-	NT	selica, zimovalica
20.	<i>Anser albifrons</i>	Lisasta guska	-	LC	zimovalica
21.	<i>Anser anser</i>	Siva guska	SZ	VU	zimovalica
22.	<i>Anser fabalis</i>	Guska glogovnjača	-	LC	zimovalica
23.	<i>Anthus pratensis</i>	Livadna trepteljka	SZ	LC, LC	selica, zimovalica
24.	<i>Anthus spinoletta</i>	Planinska trepteljka	SZ	LC	selica, zimovalica

25.	<i>Anthus trivialis</i>	Prugasta trepteljka	SZ	LC	gnjezdarica selica
26.	<i>Apus apus</i>	Čiopa	-	LC	gnjezdarica selica
27.	<i>Ardea cinerea</i>	Siva čaplja	-	LC	selica, zimovalica
28.	<i>Ardea purpurea</i>	Čaplja danguba	SZ	EN	selica
29.	<i>Ardeola ralloides</i>	Žuta čaplja	SZ	EN	selica
30.	<i>Asio otus</i>	Mała ušara	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
31.	<i>Aythya ferina</i>	Glavata patka	-	LC	selica, zimovalica
32.	<i>Aythya fuligula</i>	Krunata patka	-	NT	selica, zimovalica
33.	<i>Aythya marila</i>	Patka crninka	-	-	zimovalica
34.	<i>Aythya nyroca</i>	Patka njorka	SZ	NT	zimovalica
35.	<i>Botaurus stellaris</i>	Bukavac	SZ	EN	zimovalica
36.	<i>Bucephala clangula</i>	Patka batoglavica	-	LC	selica, zimovalica
37.	<i>Burhinus oedicnemus</i>	Ćukavica	SZ	EN	rijetka
38.	<i>Buteo buteo</i>	Škanjac	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
39.	<i>Calidris alba</i>	Bijeli žalar	SZ	-	selica
40.	<i>Calidris alpina</i>	Žalar cirikavac	SZ	LC, EN	zimovalica
41.	<i>Calidris ferruginea</i>	Krivokljuni žalar	SZ	LC	selica
42.	<i>Calidris minuta</i>	Mali žalar	SZ	LC	selica
43.	<i>Calidris temminckii</i>	Sijedi žalar	SZ	LC	selica
44.	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Leganj	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
45.	<i>Carduelis carduelis</i>	Češljugar	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
46.	<i>Carduelis chloris</i>	Zelendor	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
47.	<i>Carduelis spinus</i>	Čičak	SZ	LC	zimovalica
48.	<i>Certhia brachydactyla</i>	Dugokljuni puzavac	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
49.	<i>Charadrius dubius</i>	Kulik sljepčić	SZ	NT	gnjezdarica selica
50.	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Bjelokrilna čigra	SZ	NT	selica
51.	<i>Chlidonias niger</i>	Crna čigra	SZ	LC	selica
52.	<i>Ciconia ciconia</i>	Bijela roda	SZ	LC	gnjezdarica selica
53.	<i>Ciconia nigra</i>	Crna roda	SZ	VU	gnjezdarica selica
54.	<i>Circus aeruginosus</i>	Eja močvarica	SZ	EN	zimovalica
55.	<i>Circus cyaneus</i>	Eja strnjarica	SZ	LC, LC	zimovalica
56.	<i>Circus pygargus</i>	Eja livadarka	SZ	EN	selica, zimovalica
57.	<i>Clangula hyemalis</i>	Patka ledara	-	-	rijetka

58.	<i>Columba palumbus</i>	Golub grivnjaš	-	LC	gnjezdarica selica
59.	<i>Columba livia f. domestica*</i>	Domaći golub	-	-	gnjezdarica stanarica
60.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Batokljun	SZ	LC	selica
61.	<i>Coracias garrulus</i>	Zlatovrana	SZ	CR	rijetka
62.	<i>Corvus corax</i>	Gavran	-	LC	gnjezdarica stanarica
63.	<i>Corvus cornix</i>	Siva vrana	-	LC	gnjezdarica stanarica
64.	<i>Corvus frugilegus</i>	Gačac	-	LC	selica
65.	<i>Corvus monedula</i>	Čavka	-	LC	gnjezdarica stanarica
66.	<i>Coturnix coturnix</i>	Prepelica	-	LC	gnjezdarica stanarica
67.	<i>Cuculus canorus</i>	Kukavica	-	LC	gnjezdarica selica
68.	<i>Cygnus atratus*</i>	Crni labud	-	-	rijetka
69.	<i>Cygnus cygnus</i>	Žutokljuni labud	SZ	-	zimovalica
70.	<i>Cygnus olor</i>	Crvenokljuni labud	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
71.	<i>Delichon urbica</i>	Piljak	SZ	LC	gnjezdarica selica
72.	<i>Dryocopus martius</i>	Crna žuna	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
73.	<i>Egretta alba</i>	Velika bijela čaplja	SZ	EN	selica, zimovalica
74.	<i>Egretta garzetta</i>	Mala bijela čaplja	SZ	VU	gnjezdarica selica
75.	<i>Emberiza citrinella</i>	Žuta strnadica	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
76.	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Močvarna strnadica	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
77.	<i>Erithacus rubecula</i>	Crvendač	SZ	LC	gnjezdarica selica
78.	<i>Falco columbarius</i>	Mali sokol	SZ	DD, VU	selica, zimovalica
79.	<i>Falco subbuteo</i>	Sokol lastavičar	SZ	NT	selica
80.	<i>Falco tinnunculus</i>	Vjetruša	SZ	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
81.	<i>Falco vespertinus</i>	Crvenonoga vjetruša	SZ	DD	selica
82.	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Crnoglava muharica	SZ	LC	selica
83.	<i>Fringilla coelebs</i>	Zeba	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
84.	<i>Fringilla montifringilla</i>	Sjeverna zeba	-	LC	selica, zimovalica
85.	<i>Fulica atra</i>	Liska	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
86.	<i>Galerida cristata</i>	Kukmasta ševa	-	LC	selica
87.	<i>Gallinago gallinago</i>	Šljuka kokošica	SZ	CR	zimovalica

88.	<i>Gallinago media</i>	Šljuka livadarka	SZ	-	rijetka
89.	<i>Gallinula chloropus</i>	Mlakuša	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
90.	<i>Garrulus glandarius</i>	Šojka	-	LC	gnjezdarica stanarica
91.	<i>Gavia stellata</i>	Crvenogrlji pljenor	SZ	-	zimovalica
92.	<i>Gavia arctica</i>	Crnogrlji pljenor	SZ	LC	zimovalica
93.	<i>Gelochelidon nilotica</i>	Debelokljuna čigra	SZ	-	rijetka
94.	<i>Grus grus</i>	Ždral	SZ	LC, LC	selica
95.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Štekavac	SZ	VU	gnjezdarica stanarica
96.	<i>Hippolais icterina</i>	Žuti voljić	SZ	NT	selica
97.	<i>Hirundo rustica</i>	Lastavica	SZ	LC	gnjezdarica selica
98.	<i>Ixobrychus minutus</i>	Čapljica voljak	SZ	LC	selica
99.	<i>Jynx torquilla</i>	Vijoglav	SZ	LC	selica
100.	<i>Lanius collurio</i>	Rusi svračak	-	LC	gnjezdarica selica
101.	<i>Larus argentatus</i>	Srebrnasti galeb	-	-	zimovalica
102.	<i>Larus canus</i>	Burni galeb	-	LC	zimovalica
103.	<i>Larus fuscus</i>	Tamnoledi galeb	-	-	zimovalica
104.	<i>Larus michahellis</i>	Galeb klaukovac	-	LC	selica, zimovalica
105.	<i>Larus minutus</i>	Mali galeb	SZ	DD, DD	zimovalica
106.	<i>Larus ridibundus</i>	Riječni galeb	-	NT	selica, zimovalica
107.	<i>Limosa limosa</i>	Crnorepa muljača	-	NT	selica
108.	<i>Locustella fluviatilis</i>	Cvrčić potočar	SZ	LC	selica
109.	<i>Locustella luscinioides</i>	Veliki cvrčić	SZ	LC	gnjezdarica selica
110.	<i>Lymnocryptes minimus</i>	Mala šljuka	SZ	DD, VU	zimovalica
111.	<i>Lullula arborea</i>	Ševa krunica	-	LC	selica, zimovalica
112.	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Slavuj	SZ	LC	gnjezdarica selica
113.	<i>Melanitta fusca</i>	Patka kulašica	-	-	zimovalica
114.	<i>Melanitta nigra</i>	Crna patka	-	-	zimovalica
115.	<i>Mergus albellus</i>	Bijeli ronac	SZ	-	zimovalica
116.	<i>Mergus merganser</i>	Veliki ronac	SZ	CR	zimovalica
117.	<i>Mergus serrator</i>	Mali ronac	-	LC	zimovalica
118.	<i>Merops apiaster</i>	Pčelarica	SZ	LC	gnjezdarica selica
119.	<i>Milaria calandra</i>	Velika strnadica	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica
120.	<i>Motacilla alba</i>	Bijela pastirica	SZ	LC	gnjezdarica selica
121.	<i>Motacilla cinerea</i>	Gorska pastirica	SZ	LC	selica, zimovalica
122.	<i>Motacilla flava</i>	Žuta pastirica	SZ	LC	gnjezdarica selica

123.	<i>Muscicapa striata</i>	Muharica	SZ	LC	gnjezdarica selica
124.	<i>Netta rufina</i>	Patka gogoljica	SZ	VU	zimovalica
125.	<i>Numenius arquata</i>	Veliki pozviždač	SZ	VU, EN	zimovalica
126.	<i>Numenius phaeopus</i>	Prugasti pozviždač	SZ	VU	selica
127.	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Gak	SZ	NT	selica
128.	<i>Oriolus oriolus</i>	Vuga	SZ	LC	gnjezdarica selica
129.	<i>Otus scops</i>	Ćuk	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
130.	<i>Pandion haliaetus</i>	Bukoč	SZ	RE, NT	selica
131.	<i>Panurus biarmicus</i>	Brkata sjenica	SZ	EN	selica, zimovalica
132.	<i>Parus ater</i>	Jelova sjenica	SZ	LC	selica, zimovalica
133.	<i>Parus caeruleus</i>	Plavetna sjenica	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
134.	<i>Parus cristatus</i>	Kukmasta sjenica	SZ	LC	selica, zimovalica
135.	<i>Parus major</i>	Velika sjenica	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
136.	<i>Parus palustris</i>	Crnoglava sjenica	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
137.	<i>Passer domesticus</i>	Vrabac	-	LC	gnjezdarica stanarica
138.	<i>Passer montanus</i>	Poljski vrabac	-	LC	gnjezdarica stanarica
139.	<i>Perdix perdix</i>	Trčka	-	LC	gnjezdarica stanarica
140.	<i>Pernis apivorus</i>	Škanjac osaš	SZ	NT	selica
141.	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Veliki vranac	-	NT	selica, zimovalica
142.	<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	Mali vranac	SZ	CR	selica, zimovalica
143.	<i>Phasianus colchicus</i>	Fazan	-	-	gnjezdarica stanarica
144.	<i>Philomachus pugnax</i>	Pršljivac	SZ	LC	selica
145.	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Mrka crvenrepka	SZ	LC	gnjezdarica selica
146.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Šumska crvenrepka	SZ	LC	selica
147.	<i>Phylloscopus collybita</i>	Zviždak	SZ	LC	gnjezdarica selica
148.	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Brezov zviždak	SZ	NT	gnjezdarica selica
149.	<i>Pica pica</i>	Svraka	-	LC	gnjezdarica stanarica
150.	<i>Picoides major</i>	Veliki djetlić	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
151.	<i>Picoides medius</i>	Crvenoglavi djetlić	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
152.	<i>Picoides minor</i>	Mali djetlić	SZ	LC	gnjezdarica stanarica

153.	<i>Picus canus</i>	Siva žuna	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
154.	<i>Picus viridis</i>	Zelena žuna	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
155.	<i>Platalea leucorodia</i>	Žličarka	SZ	EN	rijetka
156.	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Bijela strnadica	SZ	-	rijetka
157.	<i>Pluvialis squatarola</i>	Zlatar pijukavac	SZ	NT, EN	selica
158.	<i>Podiceps auritus</i>	Ušati gnjurac	SZ	-	rijetka
159.	<i>Podiceps cristatus</i>	Ćubasti gnjurac	SZ	LC	selica, zimovalica
160.	<i>Podiceps grisegena</i>	Ridogrlji gnjurac	SZ	-	rijetka
161.	<i>Podiceps nigricollis</i>	Crnogrlji gnjurac	SZ	EN	selica, zimovalica
162.	<i>Prunella modularis</i>	Sivi popić	SZ	LC	selica
163.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Zimovka	-	LC	zimovalica
164.	<i>Rallus aquaticus</i>	Kokošica	-	LC	zimovalica
165.	<i>Regulus ignicapillus</i>	Vatroglav kraljić	SZ	LC	selica, zimovalica
166.	<i>Regulus regulus</i>	Zlatoglav kraljić	SZ	LC	zimovalica
167.	<i>Remiz pendulinus</i>	Sjenica mošnjarka	SZ	LC	gnjezdarica selica
168.	<i>Riparia riparia</i>	Bregunica	SZ	VU	gnjezdarica selica
169.	<i>Rissa tridactyla</i>	Troprsti galeb	-	-	rijetka
170.	<i>Saxicola torquata</i>	Crnoglavi batić	SZ	LC	selica
171.	<i>Serinus serinus</i>	Žutarica	SZ	LC	gnjezdarica selica
172.	<i>Sitta europaea</i>	Brgljez	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
173.	<i>Somateria mollissima</i>	Gavka	-	-	rijetka
174.	<i>Stercorarius parasiticus</i>	Kratkorepi pomornik	-	-	rijetka
175.	<i>Sterna albifrons</i>	Mala čigra	SZ	EN	selica
176.	<i>Sterna caspia</i>	Velika čigra	SZ	EN	rijetka
177.	<i>Sterna hirundo</i>	Crvenokljuna čigra	SZ	NT	gnjezdarica selica
178.	<i>Streptopelia decaocto</i>	Gugutka	-	LC	gnjezdarica stanarica
179.	<i>Streptopelia turtur</i>	Grlica	-	LC	gnjezdarica selica
180.	<i>Strix aluco</i>	Šumska sova	SZ	LC	gnjezdarica stanarica
181.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Čvorak	-	LC	gnjezdarica selica
182.	<i>Sylvia atricapilla</i>	Crnokapa grmuša	SZ	LC	gnjezdarica selica
183.	<i>Sylvia borin</i>	Siva grmuša	SZ	LC	gnjezdarica selica
184.	<i>Sylvia communis</i>	Grmuša pjenica	SZ	LC	selica
185.	<i>Sylvia curruca</i>	Grmuša čevrljinika	SZ	LC	selica
186.	<i>Sylvia nisoria</i>	Pjegava grmuša	SZ	LC	gnjezdarica selica
187.	<i>Tadorna tadorna</i>	Utva	SZ	-	rijetka

PTICE UZ DRAVU

u Varaždinskoj županiji

188.	Tachybaptus ruficollis	Mali gnjurac	-	LC	selica, zimovalica
189.	Tringa glareola	Prutka migavica	SZ	LC	selica
190.	Tringa nebularia	Krivokljuna prutka	-	LC	selica, zimovalica
191.	Tringa ochropus	Crnokrilna prutka	SZ	NT, NT	selica, zimovalica
192.	Tringa totanus	Crvenonoga prutka	SZ	-	selica
193.	Troglodytes troglodytes	Palčić	SZ	LC	selica, zimovalica
194.	Turdus iliacus	Mali drozd	-	LC, LC	selica, zimovalica
195.	Turdus merula	Kos	-	LC	gnjezdarica selica
196.	Turdus philomelos	Drozd cikelj	-	LC	gnjezdarica selica
197.	Turdus pilaris	Drozd bravenjak	-	-	selica
198.	Turdus viscivorus	Drozd imelaš	-	LC	zimovalica
199.	Upupa epops	Pupavac	SZ	LC	selica
200.	Vanellus vanellus	Vivak	-	LC	gnjezdarica selica, zimovalica

LEGENDA:

- SZ = strogo zaštićena vrsta temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/2013) i Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/2013)
- CR = kritično ugrožena vrsta
- EN = ugrožena vrsta
- VU = osjetljiva vrsta
- NT = gotovo ugrožena vrsta
- LC = najmanje zabrinjavajuća vrsta
- D.D. = nedovoljno poznata vrsta
- RE = regionalno izumrla vrsta
- * vrste pobjegle iz zarobljeništva

PTICE SPRUDOVA

Sprudovi su tip staništa koji je karakterističan za prirodne tokove rijeka. Mogu biti vezani za obalu ili tvoriti otoke. Nastaju zbog pronaša sedimenta i njegovog taloženja na mjestima gdje je vodena struja usporena. Granulacija sprudova ovisi o brzini toka vode: sprudovi veće granulacije karakteristični su za gornje dijelove toka, a sitnije granulacije za niže dijelove toka rijeke. Kanaliziranjem i pregradnjom rijeke prekida se prnos sedimenta, te sprudovi nestaju kao oblik staništa tipičan za riječne tokove.

Sprudovi su vrijedna staništa za ptice. Najveću vrijednost imaju sprudovi-otoci na kojima ptice nalaze najveću sigurnost i najradije gnijezde. Jedan od najčešćih stanara su crvenokljune čigre, čije je gnijezdo tek malo uleknuće na golum ili donekle zaraslo sprudu. U kolonijama se ponekad nađe i mnogo rijeda vrsta – mala čigra. Na sličan način gnijezde kulici i male prutke, a zbog hrane na sprudove dolazi još i cijeli niz drugih vrsta ptica.

Životni vijek spruda je vrlo različit: neki sprudovi se relativno brzo premještaju nizvodno, dok neki polako zarastaju u vegetaciju koja dodatno usporava tok kod visokih voda. Tada se taloži finiji materijal, a vegetacija sve više obrasta sprud koji naposljetku postaje poplavna šuma riječne nizine.

Prisustvo male čigre je jedan od najboljih indikatora za dobro očuvano prirodno riječno područje. Gdje ona gnijezdi rijeka je u dobrom prirodnom stanju. Njezina prisutnost je snažno povezana s riječnim potезимa unutar kojih rijeka može erodirati svoje obale i stvarati široko korito, gdje dolazi do izmjene šljunčanih i pješčanih obala za gnijezđenje, plićaka i uvala za mriješćenje riba i prehranu čigri.

Dinamika i interakcija sedimenta i vode je ključna za ovu vrstu. Jer prikladna mjesta za gnijezđenje mogu nastati samo ako se nakon visokih voda stvaraju nove šljunkovite i pješčane obale i sprudovi. U prošlosti, mala čigra je bila tipična ptica gnjezdarica rijeke Drave u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj. Uslijed izgradnje brana 80-tih i 90-tih godina prošlog stoljeća, važna gnijezdilišta između Maribora i Legrada su uništena.

Kanaliziranje rijeke i iskopavanje šljunka ozbiljno ugrožava zadnje preostale kolonije male čigre na Dravi. Ljudsko uzneniranje (čamci, ribiči, kupači i ostali) također predstavlja rastuću prijetnju. Velike populacije čigri s nekoliko stotina parova nestale su na području Drave u Sloveniji, a smanjile su se u Hrvatskoj. Mala čigra danas obitava na ograničenim dijelovima Drave, gdje rijeka slobodno teče.

Okolišna legislativa EU zahtijeva zaštitu male čigre i njenih staništa. Temeljem Priloga I Direktive o staništima EU, mala čigra je od interesa zajednice i zahtijeva posebne mjeru zaštite staništa. Direktiva o staništima EU nalaže zaštitu važnih staništa, kao što su šljunkovite i pješčane obale. Okvirna direktiva o vodama EU naglašava zaštitu riječnih ekosustava od visoke ekološke vrijednosti, uključujući zaustavljanje daljnog uništavanja i poboljšanje ekološkog stanja kako bi se postigao "dobar status" voda.

MALA ČIGRA

Sterna albifrons

PRISUTNOST (travanj-rujan): Rasprostranjena je u Europi, Aziji, Africi i Australiji. Europske populacije su selice koje zimaju u zapadnoj i južnoj Africi. Jedna je od najrjeđih gnjezdarica rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav. Gnijezdi na Dravi u Koprivničko-križevačkoj županiji, dok se u Varaždinskoj županiji redovito može vidjeti tijekom seobe.

IZGLED: Ptica uskog tijela, šiljatih krila i s duboko usjećenim repom. Zašiljeni žuti kljun s crnim završetkom, crvene noge, te njena veličina čine ovu vrstu nezamjenjivom s ostalim vrstama čigri. Ima crnu kapu i masku oko očiju, te svijetla krila i tijelo. Jedina je čigra u Europi sa žutim kljunom i bijelim čelom. Spolovi su slični.

Crvenokljuna i mala čiga (desno)

PREHRANA: Hrani se sitnom ribom, račićima, kukcima i mekušcima.

NAVIKE: Ribu hvata zaranjanjem u vodu s 3-10 metara visine, najčešće u plitkim uvalama iza sprudova.

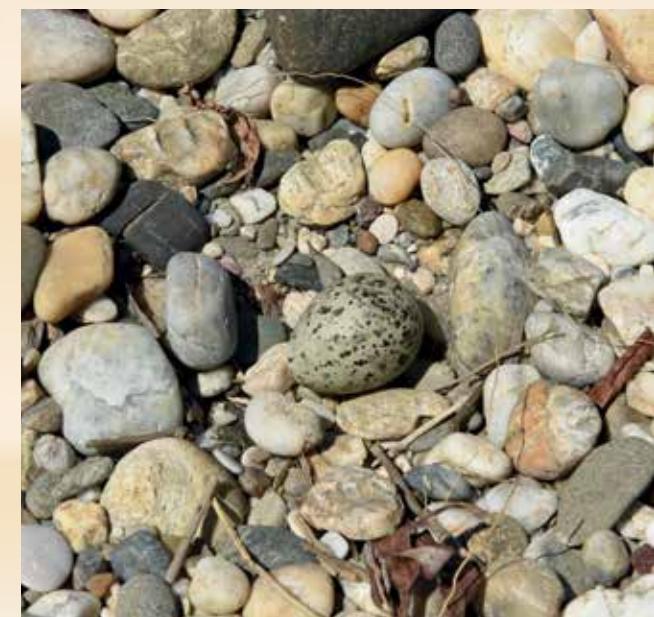

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od svibnja do srpnja), pojedinačno ili u manjim kolonijama, često s drugim vrstama čigri. U gnijezdo na sprudovima (ako je moguće otocima) direktno na šljunku polaze najčešće dva svijetlozelenasta jaja s tamnim pjegama. Gnijezdo (ako se to tako može nazvati) je neugledno, najčešće samo udubina u šljunku, kasnije ponekad obilježeno s nekoliko malih grančica. Ptići (kao i jaja) posve nalikuju šljunku, te je velika opasnost da budu jednostavno pregaženi ako se krećemo po sprudovima gdje gnijezde. Period gniježđenja je dosta rastegnut i počinje nakon povlačenja visokih proljetnih voda.

UGROŽENOST: Ugrožava ju regulacija riječnih tokova, kretanje ljudi i pasa po gnjezdilištima za vrijeme gniježđenja. Zbog učestalih promjena vodostaja, prirodnih ili umjetnih, često dolazi do uništenja čitavih kolonija.

VELIČINA POPULACIJE: Ukupna gnijezdeća populacija u najboljim godinama nije veća od 14 parova, te prosječno iznosi 4 - 7 parova.

PTICE
UZ DRAVU
u Varaždinskoj županiji

CRVENOKLJUNA ČIGRA

Sterna hirundo

PRISUTNOST (travanj-rujan): Može se naći duž rječnih vodotoka sa šljunčanom podlogom, te šljunčarama i ribnjacima. Europske populacije su selice koje zimaju duž obala Afrike. Redovita je gnijezdarica u rezervatu biosfere, u gornjim, šljunčanim tokovima Drave. Izvan sezone gnijezđenja može se vidjeti kako lovi ribu duž rijeke Drave.

PREHRANA: Hrani se sitnom ribom, planktonskim račićima, kukcima i drugim beskralješnjacima.

IZGLEĐ: Ima usko, elegantno tijelo, proporcionalno duga krila, te crveni zašiljeni kljun s crnim vrhom i crvene noge. Prsa, vrat i trbuš su bijele, a krila i leđa sive boje. Ima crnu kapu na glavi i odličan je letač. Spolovi su slični.

VELIČINA **POPULACIJE:** Ukupna gnijezdeća populacija, od akumulacije Ormož do Križnice, procjenjuje se na 10 - 80 parova.

RAZMNOŽAVANJE: Kao i mala čigra gnijezdi na istom području jedanput godišnje, često u zajedničkim kolonijama na šljunčanim sprudovima, obalama ili kamenju. Gnijezdo je samo plitka depresija koja se nalazi na otvorenom ili među rijetkom vegetacijom. Polaze 2-3 smeđkasta jaja s tamnim točkama. Obojenost jaja omogućuje njihovo stapanje s okolišem i nemogućnost njihova pronaleta.

UGROŽENOST: Brojnija je od male cigre, ali kao i mala čigra nestaje zbog nestanka staništa pogodnih za gnijezđenje. Ugrožava ju regulacija rječnih tokova, kretanje ljudi i pasa po gnjezdilištima za vrijeme gnijezđenja. Zbog učestalih promjena vodostaja, prirodnih ili umjetnih (zbog rada hidroelektrana) dolazi često do uništenja čitavih kolonija.

NAVIKE: Ribu hvata zaranjanjem u vodu iz zraka, najčešće u plitkim uvalama iza sprudova.

MALA PRUTKA

Actitis hypoleucus

PRISUTNOST (ožujak-rujan): Može se naći u različitim vlažnim staništima, te predstavlja indikator nereguliranih riječnih vodotoka. Široko je rasprostranjena u Europi i Aziji, a europske populacije zimaju u Sredozemlju i Africi južno od Sahare. Na području rezervata biosfere redovita je gnjezdarica u gornjim tokovima Mure i Drave, te šljunčarama. Karakteristična je ptica sprudova koji su djelomično zarasli vegetacijom.

IZGLED: Mala, kratkonoga ptica zelenkastih nogu, smeđe-sivog tijela, bijelog trbuha i relativno dugog ravnog kljuna. Spolovi su slični.

PREHRANA: Hrani se raznim kukcima, paucima, mekušcima, račićima, te povremeno i punoglavcima, žabama, sitnom ribom i dijelovima biljaka poput sjemenki.

NAVIKE: Karakteristično ponašanje za ovu vrstu je stalno micanje repom, te niski let iznad vode ili obale. Hrani se na rubovima obale trčkarajući i vizualno tražeći potencijalni plijen.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od travnja do kolovoza) u rubnom pasusu vegetacije gdje nalazi sklonište na tlu u plitkim depresijama, ponekad nedaleko obale između grmlja i drveća. U gnijezdo polaže najčešće 4 bjelkasto-zelenkasta jaja s crvenkastosmeđim točkama. Gnijezdo je gotovo nemoguće pronaći, a dokaz gniježđenju je obično izrazito teritorijalno ponašanje ptica (ili mlade ptice) koje se pojave na sprudovima nakon izljevanja.

VELIČINA POPULACIJE: Iako je zbog skrovitosti teško procijeniti, populacija duž Drave vjerojatno ne prelazi 100 parova ovih ptica.

UGROŽENOST: Ugrožava ju regulacija riječnih tokova, kretanje ljudi i pasa po gnjezdilištima za vrijeme gniježđenja. Zbog učestalih promjena vodostaja, prirodnih ili umjetnih, često dolazi do uništenja gnijezda ili malih ptica male prutke.

KULIK SLJEPČIĆ

Charadrius dubius

PRISUTNOST (ožujak-rujan): Gnjezdarica sprudova ali i ostalih neobraslih površina. Gnjezdzi u Evropi, Aziji i Sjevernoj Africi. Europske populacije su većinom selice koje zimuju u tropskim dijelovima Afrike. Redovita je gnjezdarica u rezervatu biosfere, pri čemu se najveća gustoća gnjezdećih parova može naći na onim dijelovima rijeka koje nisu regulirane.

IZGLEĐ: Mala ptica pješčano smeđih leđa, bijelog trbuha i svjetlosmeđih nogu. Oko vrata ima crnu ogrlicu, a na glavi crno-bijelu masku, tamni kljun, te žuti prsten oko očiju. Spolovi su slični.

PREHRANA: Hrani se hranom životinjskog porijekla, prvenstveno kukcima, paucima, slatkovodnim račićima, crvima i puževima koje najčešće skuplja uz sam rub vode.

NAVIKE: Dolaskom u blizinu gnijezda roditelji će nas pokušati odvući od njega glumeći ranjenu pticu. U tom slučaju najbolje je ukloniti se s područja (pazeći gdje stavljamo stopala prilikom svakog koraka) najkraćim putem do ruba vode, te s područja gdje ptica gnijezdi.

RAZMNOŽAVANJE: Gnjezdi dvaput godišnje (od travnja do srpnja) na sprudovima, često puta uz rubove kolonija čigri, ali i samostalno. Na hransom bogatim većim sprudovima često gnijezdi više parova. Gnjezdo je (kao i kod čigri) vrlo neugledno i najčešće se svodi na malo udubljenje u šljunku. U gnijezdu su uvijek 4 smeđkasta jaja s tamnjim točkama, koja položi vrhovima u sredinu gnijezda. Jaja (koja su relativno velika za ovu pticu) veličinom i bojom jako nalikuju okolnom šljunku, te ih je izuzetno teško zapaziti.

UGROŽENOST: Ugrožava ju regulacija riječnih tokova, kretanje ljudi i pasa po gnjezdilištima za vrijeme gniježđenja. Zbog učestalih promjena vodostaja, prirodnih ili umjetnih, često dolazi do uništenja ili malih ptica kulika sljepčića.

VELIČINA POPULACIJE:
Dravska populacija iznosi do 40 parova ovih ptica.

VIVAK

Vanellus vanellus

PRISUTNOST (ožujak-listopad): Iako nije gnijezdarica sprudova, vivak rado na njima obitava. Često se vide jata od desetak ili više vivaka na sprudovima kako (u sigurnosti koju im pruža sprud) noće, odmaraju ili se hrane uz rub vode.

IZGLED: Ptica dužine do 30 cm, na glavi ima dugu pernatu crnu kukmu. Odozgo crnozelene, a odozdo bijele boje. Ima crvenkasti podrepak, a spolovi su slični.

PREHRANA: Hrani se sjemenkama, kukcima, puževima i ostalim beskralježnjacima uz rub vode ili u plitkoj vodi.

NAVIKE: Ljeti je u manjim jatima ili parovima.

RAZMNOŽAVANJE: Obično gnijezdi jedanput godišnje (od ožujka do travnja) na okolnim poljoprivrednim površinama s depresijama u kojima se zadržava nešto vode. Gnijezdo je neugledno, najčešće samo nekoliko grančica na blagom uzvišenju uz lokve. Ptica selica, dolazi u jatima, gnijezdi na tlu i dobro se uklapa u okoliš oranica. U gnijezdu ima najčešće 4 maslinastosmeđa jaja s tamnim mrljama, a mladi vrlo brzo nakon što se izlegu mogu hodati i napuštaju gnijezdo.

UGROŽENOST: Ugrožava ga intenzivna poljoprivreda i melioracija močvarnih i vlažnih područja.

VELIČINA POPULACIJE: Populacija je procijenjena na 4 000 - 5 000 parova.

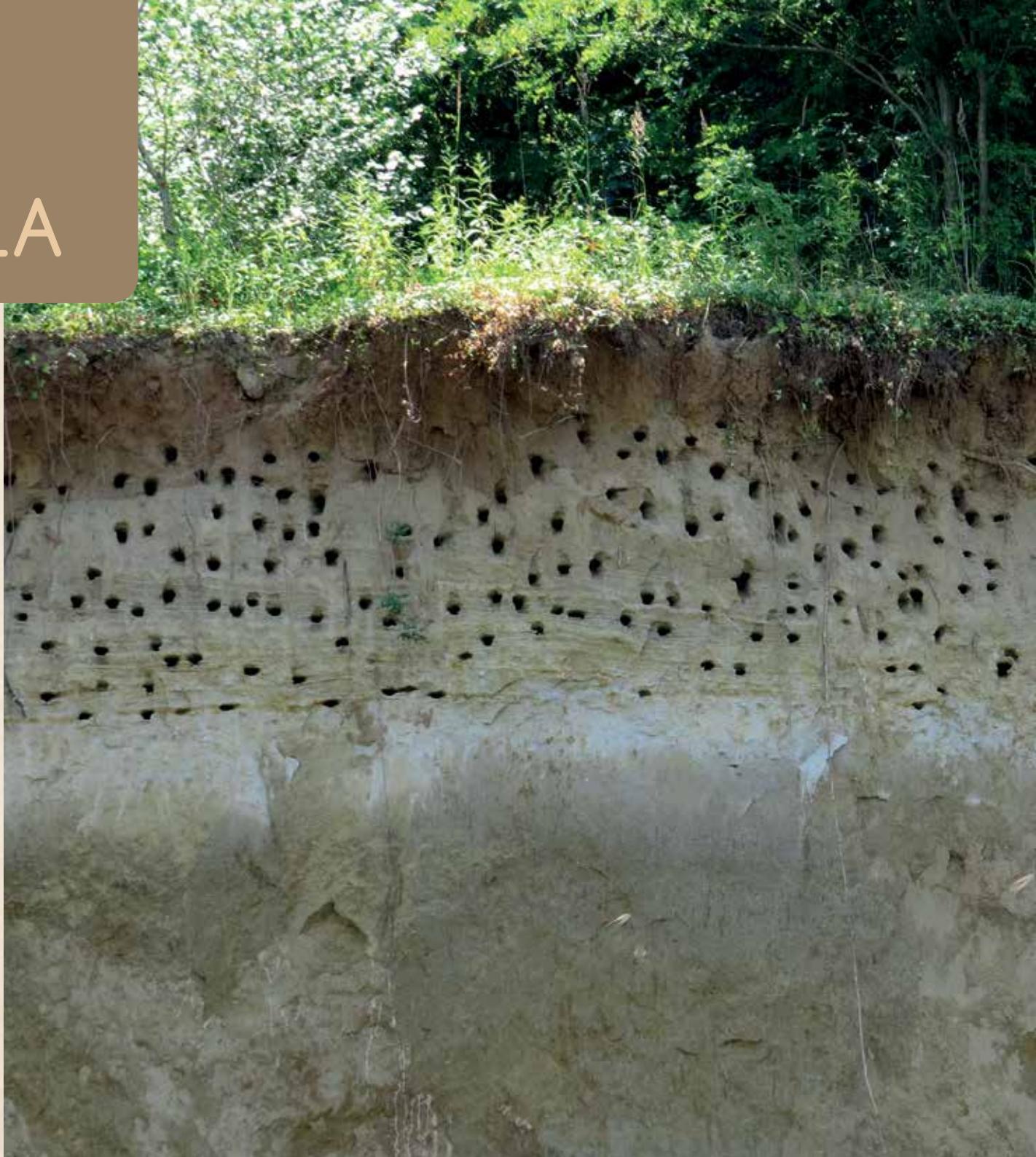

PTICE STRMIH RIJEČNIH OBALA

Strme riječne obale su karakterističan tip riječnog staništa nastalog uslijed erozije obala. Zavisno od sedimenta od kojeg je sastavljena, obala može biti pogodna ili nepogodna za kopanje rupa i gniježđenje pojedinih vrsta ptica. Ovaj tip staništa može opstati samo ukoliko se erozija nastavlja kontinuirano. Ako se erozija zaustavi na neko vrijeme, doći će do obrastanja strmih obala u vegetaciju, odnosno do njihovog nestanka.

Strme obale nalazimo najčešće na vanjskim rubovima meandara, a mogu biti duge i više od jednog kilometra, te visoke više od 10 metara. Najvrijednija staništa su upravo visoke i duge strme obale. Sve ih je manje zbog regulacije riječnog toka, odnosno oblaganja kamenom u cilju sprečavanja erozije.

Neke vrste ptica su prigrlile upravo takva staništa, posebno stvrđnute zemljane ili pješčane obale koje se previše ne osipaju. Zbog strmine i nepristupačnosti položaja na kojem se gnijezde, nedostupne su većini grabežljivaca. Ptice u toj zemlji kopaju kanale na čijem kraju se nalazi kuglasto proširenje s gnijezdom. Tako se gnijezde vodomari, bregunice i pčelarice.

VODOMAR

Alcedo atthis

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Rasprostranjen je duž obala tekućih i stajačih voda koje su bogate ribom, ali voli obale koje su dijelom obrasle drvenastom vegetacijom koja se nadvisuje nad vodom. Na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav redovita je gnjezdarica i zimovalica. Na Dravi je relativno čest, iako je neupućenima slabo vidljiv. Indikator je slobodno tekućih i nereguliranih vodotoka s aktivnim procesima meandriranja. Izvan sezone gniježđenja, pojedinačni primjerici se redovito viđaju tijekom zimovanja duž rijeke Drave.

PREHRANA: Hrani se uglavnom ribom, vodenim kukcima i rakovima koje lovi strpljivo čekajući na grani iznad vode i naglo uranjajući kad se plijen približi.

IZGLED: Mala ptica karakterističnog blistavog plavo-zelenog perja s gornje i crvenkasto-smeđeg s donje strane tijela. Jedna je od najljepših gnjezdarica Europe, te jedan od najljepših vodomara na svijetu. Ženka ima crvenasti donji dio kljuna.

NAVIKE: Čeka ribu na niskoj grani iznad vode. Mužjaci su jako teritorijalni i ljubomorno čuvaju dio obale od suparnika. Zbog izražene teritorijalnosti često dolazi do borbi, pogotovo na rubu teritorija. Mladi u opasnosti ispuštaju smrdljivu tekućinu.

RAZMNOŽAVANJE: Unatoč vrlo kratkim nogama gnijezdi u rupama koje kopa u strmim obalama vodotoka. Jedan mužjak obično ima nekoliko ženki i do tri legla godišnje (od travnja do kolovoza), pa je uobičajeno na jednom teritoriju naći veći broj rupa u kojima gnijezde. Zbog parazita u gnijezdu, za svako novo leglo obično kopa novu rupu. U gnijezdo polaže 5-7 bijelih jaja.

UGROŽENOST: Iako mu je dovoljan i manji odron (odnosno strma obala), ugrožava ga regulacija rijeka te oblaganje obala kamenom.

VELIČINA POPULACIJE: Dravska populacija zavisno od godine iznosi do 120 parova ovih ptica.

BREGUNICA

Riparia riparia

PRISUTNOST (travanj-listopad): Indikator je slobodno tekućih vodotoka s netaknutom dinamikom. Za razliku od ostalih lastavica koje su vezane uz ljudska naselja, bregunica se može vidjeti na vlažnim područjima u blizini vode, barama i močvarama, mrvajama, duž rijeka i jezera, te nad ribnjacima i akumulacijama. Gnijezdi u Evropi, Aziji i Sjevernoj Americi. Europske populacije su prave selice koje zimuju u Africi južno od Sahare. Na području rezervata biosfere MURA-Drava-Dunav je redovita gnjezdarica.

IZGLED: Mala, pretežno smeđa i vitka vrsta lastavice, svijetlijeg trbuha, s dugim krilima i neznatno urezanog repa. Ima smeđu prsnu traku, a spolovi su slični.

PREHRANA: Hrani se dostupnim insektima koje hvata u letu, a to su najčešće vodencvjetovi, biljne usi i komarci zavisno o dostupnosti.

NAVIKE: Hrani se u jatu, brzo preljećeći iznad vode.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi u strmim riječnim obalama gdje je sediment povoljan za kopanje rupa. Kolonije mogu biti različitih veličina: najveća zabilježena kolonija na području Drave (u periodu od 2005. do 2015. godine) imala je oko 5000 parova. Može imati dva legla (od svibnja do srpnja), zavisno o godini, ali na Dravi najčešće ima jedno. U gnijezdo polaže 4-5 bijelih jaja.

UGROŽENOST: Do 80-tih godina 20. stoljeća bregunica je bila sveprisutna ptica na rijeci Dravi. U to vrijeme je na dijelu Drave od Slovenije do ušća u Dunav gnijezdilo najmanje 25 000 parova ovih ptica. Usljed izgradnje hidroelektrana, kanaliziranja rijeke i sve veće upotrebe pesticida, došlo je do znatnog pada u brojnosti ove vrste. Važna je vrsta jer u dobroj mjeri može reducirati insekte kao što su komarci.

VELIČINA POPULACIJE: Dravska populacija u periodu provođenja monitoringa ptica na rijeci Dravi (2005.-2015.) bila je najbrojnija 2005. godine s više od 12 000 parova, a najmanje ih je zabilježeno 2011. godine kada je bilo manje od 3 000 parova. Ova vrsta bilježi tendenciju pada brojnosti i uskoro bi mogla nestati iz naših krajeva.

PTICE MOČVARNIH STANIŠTA

Močvarna staništa predstavljaju prijelaz između stalnih vodenih površina i suhih područja. To su vrlo raznoliki ekološki sustavi koji uključuju različite tipove močvarnih staništa unutar pet glavnih močvarnih sustava.

Močvarna staništa se ubrajaju među najvrjednije, ali i najugroženije tipove prirodnih staništa. Procjenjuje se da je 40% vrsta biljaka i životinja vezano uz močvarna staništa, dok se istovremeno njihova površina stalno smanjuje - što direktno ugrožava vrste koje su vezane uz njih. Ona su od velike važnosti zbog svoje ekološke uloge očuvanja biološke raznolikosti i gospodarskih vrijednosti. Močvare pružaju idealne uvjete za opstanak mnogim biljnim vrstama, a utočište su i hranište velikog broja životinjskih vrsta.

Močvarna staništa su najugroženija, pa su tako i brojni organizmi koji žive u njima gotovo pred izumiranjem. U zadnjih dvjesto godina dolazi do ubrzanog izumiranja vrsta, sve manje zbog prirodnih promjena, a sve više zbog razvoja ljudske civilizacije. Osnovni uzroci nestanka i ugroženosti pojedinih vrsta su izmjene i nestajanje prirodnih staništa čovjekovim djelatnostima, kao što su isušivanje močvara, krčenje šuma, širenje naselja, kanaliziranje rijeka i slično. Vrste vezane uz močvarna staništa dodatno su ugrožene i zbog lova i krivolova, onečišćavanja okoliša, te čestog uznenimiravanja.

CRNA RODA

Ciconia nigra

PRISUTNOST (travanj-rujan): Gnjezdarica je prostranih šumskih područja panonske Hrvatske, a najveći dio populacije gnijezdi u šumama hrasta lužnjaka. Selica je, zimuje u Africi južno od Sahare, a u manjem broju prezimljuje u Španjolskoj i Bugarskoj. Na bogatim hraništima (močvare, ribnjaci) se tijekom ljeta i selidbi često okuplja u jata. Redovita je gnjezdarica rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav.

IZGLED: Velika ptica tamnog perja koje kod odraslih ptica ima zelenkastoljubičasti sjaj, dok su joj prsa i trbuš bijeli. Dugi kljun i noge su crvene boje. Spolovi su slični.

PREHRANA: Hrani se prvenstveno ribama, vodozemcima, kukcima i njihovim ličinkama, a manje i sitnim sisavcima, zmijama, gušterima i račićima. Plijen lovi polako hodajući u plitkoj vodi duž obala rijeka i drugih stajačih voda.

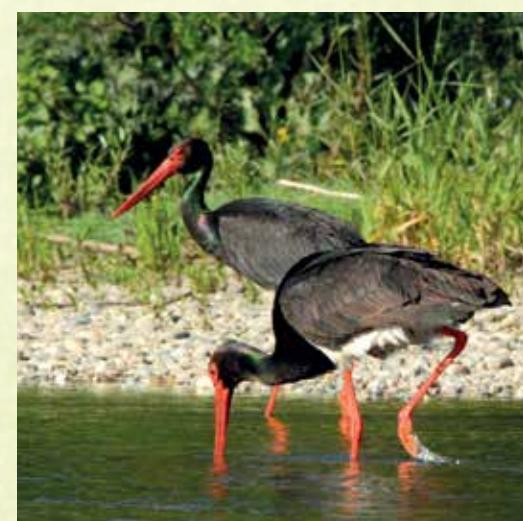
NAVIKE: Za razliku od čaplji leti s ispruženim vratom. Glasa se slabo i rijetko, što nadoknađuje bučnim klepetanjem kljuna. Obično se viđa u parovima.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od travnja do srpnja) u starim poplavnim šumama, te je dobar indikator tih staništa. Osim odgovarajućih velikih, starih stabala koja mogu podržati njezino veliko gnijezdo, ključna pretpostavka za njezino gnezdežđenje je nedostatak uznemiravanja na koje je izuzetno osjetljiva. Monogamne su, teritorijalne, samostalni par se u gnijezdo vraća zajedno. Gnijezdo gradi od grana i grančica, oblaže ga mahovinom, travom i lišćem. Starija gnijezda mogu biti čak do 1,5 m u promjeru, a u njih polaže 3-5 bijelih jaja.

VELIČINA POPULACIJE: Prema podacima iz Crvene knjige ugroženih ptica Hrvatske, crna roda ima rizično gnijezdeće populacije. Jedan do dva para gnijezde u Međimurskoj i Varaždinskoj županiji, prvenstveno zbog nedostatka prikladnih poplavnih šuma. Ukupna gnijezdeća populacija na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav iznosi do 30 parova.

BIJELA RODA

Ciconia ciconia

PRISUTNOST (ožujak-kolovoz): Za razliku od crne rode većinom se gnijezdi u naseljima. Rasprostranjena je u Evropi, Aziji i Africi. Zimu provodi u podsaharskoj Africi, a u naše krajeve dolazi s prvim danima proljeća. Osim u naseljima, često se viđa na hranilištima – strništima, livadama, pašnjacima i oranicama.

IZGLED: Dugi crveni kljun i noge, te bijelo tijelo s crnim krilima čine ovu vrstu nezamjenjivom s drugim vrstama ptica. Najveća je gnijezdarica naših naselja, a spolovi su slični.

PREHRANA: Često se hrani na poljoprivrednim površinama, kukcima, malim sisavcima, gmazovima, vodozemcima i ostalim što pronađe. Ljudi je smatraju vrlo korisnom pticom upravo zbog njene prehrane, jer im pomaže u očuvanju ljetine.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od ožujka do lipnja) u ljudskim naseljima, gradeći gnijezda na električnim stupovima, dimnjacima, krovovima kuća, crkvama i drugim povиšenim mjestima. Zadnjih godina HEP na stupove postavlja platforme kako bi im pomogao da ne dođe do urušavanja gnijezda. U gnijezdo polaže 3-5 bijelih jaja.

UGROŽENOST: Ugrožava ju intenzivna poljoprivreda, melioracije, te promjena načina korištenja zemljišta.

NAVIKE: Za razliku od čaplji leti s ispruženim vratom, često u blizini čovjeka. Suživot ljudi i roda poznat je od davnina, te je ona rado viđena ptica. U situacijama kada je brojnost plijena velika, može se sakupljati u hranidbena jata koja broje nekoliko desetaka ptica.

PTICE
UZ DRAVU
u Varaždinskoj županiji

VELIČINA POPULACIJE: Većina populacije gnijezdi u nizinama uz naše najveće rijeke. Gnijezdi duž čitavog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav. Populacija je procijenjena na oko 1500 parova.

DIVLJA PATKA

Anas platyrhynchos

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Divlja patka je jedna od najčešćih ptica močvarica. Znatno je češća na mrtvicama nego na rijeci, no kada tijekom zimskih mjeseci zamrznu stajaćice nalazimo ju na rijeci Dravi u jatima od više tisuća jedinki. U zimskom se razdoblju skiće u potrazi za područjima s dovoljno hrane – ptica je skitalica.

PREHRANA: Hrani se vegetacijom, posebno sjemenkama vodenih biljaka ali isto tako i sitnim beskralježnjacima koje nalazi u plitkoj vodi i vodenoj vegetaciji.

IZGLED: Mužjak i ženka su različiti, kod mužjaka se posebno ističe zelenoplava glava i smeđa prsa, dok je ženka neuglednija, smeđa sa zelenastim kljunom i plavom plohom na krilima. Veća je od ostalih pataka na ovom području.

NAVIKE: Sve se više približava čovjeku jer se brzo navikava na osobe koje češće viđa, te im ubrzo prilazi najčešće sakupljajući ostatke hrane kao što je kruh, kukuruz za ribolov i slično.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od ožujka do svibnja), na skrovitim mjestima uz obalu (uz rubove bara, kanala, rijeke i slično). Obično polaze 9-13 žućkasto zelenkastih jaja, te ima do deset pačića o kojima se brine majka.

UGROŽENOST: Ugroziti ju može pretjerani lov i isušivanje močvarnih staništa.

VELIČINA POPULACIJE:

Populacija je procijenjena na 10 000 – 35 000 parova, s tendencijom pada brojnosti.

SIVA ČAPLJA

Ardea cinerea

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Relativno je česta na rijeci Dravi gdje u plitkoj vodi lovi ribe i vodozemce. Stanarica je, gnijezdi na stablima vrba i u trsci na mrtvicama i šaranskim ribnjacima.

IZGLED: Siva ptica sa svijetlom glavom i vratom, te dugim narančastim kljunom. Tijekom gnijezđenja ima crnu kukmu. Spolovi su slični.

PREHRANA: Hrani se žabama, ribom te različitim kopnenim i vodenim beskralježnjacima. Često puta može se vidjeti i na poljoprivrednim površinama gdje se hrani (posebno nakon žetve i većih kiša) sitnim sisavcima koji se nemaju gdje skloniti.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi u kolonijama jedanput godišnje (od ožujka do travnja). Gnijezdo u pravilu gradi visoko na drveću, a na jednom drvetu može biti i po nekoliko gnijezda. U gnijezdo polaže 4-5 plavkasto zelenkastih jaja.

UGROŽENOST: Naviše ju ugrožava nestanak močvarnih staništa, kao i krivolov kojemu je izložena uglavnom na ribnjacima.

VELIČINA POPULACIJE:
Populacija je stabilna, a procijenjena je na 1 500 - 3 000 parova.

NAVIKE: Leti sa skupljenim vratom u obliku slova S (za razliku od roda koje u letu imaju ispruženi vrat). Glas joj je snažan i prodoran, a rijetko se glasa dok je na zemlji.

ČAPLJA DANGUBA

Ardea purpurea

PRISUTNOST (travanj-rujan): Znatno je rijedaa od sive čaplje, nalazimo ju u različitim močvarnim staništima sa stajaćom vodom – barama, mrvajama, tršćacima, ribnjacima ili duž obala jezera. Rasprostranjena je u Evropi, Aziji i Africi. Hrvatske (i europske) populacije su prave selice koje zimu provode u dijelovima Afrike južno od Sahare. Redovita je gnijezdarica rezervata biosfere, a gniježđenje do sada nije zabilježeno u Varaždinskoj županiji. Tijekom seobe, te izvan sezone gniježđenja, može se vidjeti duž rijeke Drave.

IZGLED: Ptica crvenkasto-smeđeg i sivog perja sa crnim prugama na glavi i vratu. Ima istaknut zmijoliki vrat, te crnu kukmu tijekom gniježđenja. Mladi mogu do pete godine zadržati smeđkastu boju. Spolovi su slični.

PREHRANA: Uobičajeno se hrani tijekom zore i sumraka, u plićacima mrvica, rijeka. Ima vrlo različitu ishranu koja se najčešće sastoji od sitnih riba i vodozemaca, no rado će prihvatići i drugu dostupnu hranu (gušteri, zmije, kukci, sitne ptice i sisavci).

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od travnja do lipnja), u tršćacima i na stablima vrba, često puta u mješovitim kolonijama s drugim čapljama. U gnijezdo polaže 4-5 plavkastih jaja.

VELIČINA POPULACIJE: Populacija je procijenjena na 140 - 150 parova.

NAVIKE: Izrazito je plašljiva. Plijen lovi skrivajući se nepomično duž plitkih vodenih površina, rubova tršćaka i kanala, te je zbog takvog ponašanja dobila svoje narodno ime. Aktivno brani svoj lovni teritorij od ostalih čaplji.

VELIKA BIJELA ČAPLJA

Egretta alba

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Rjeđa je od sive čaplje, hrani se u plitkoj vodi mrvica i rijeka, često i na poljoprivrednim površinama. Tijekom zime je relativno česta na gornjem dijelu rijeke Drave u Hrvatskoj. Redovita je gnjezdarica rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, a u Varaždinskoj županiji može se vidjeti tijekom seobe i zimovanja (ujesen i zimi) u društvu sivih čaplji i vranaca.

IZGLED: Velika, potpuno bijela čaplja s dugim vratom, žutim kljunom (u doba gnježđenja crn) i tamnim nogama.

PREHRANA: Hrani se uglavnom ribama i vodozemcima, ali će rado uzeti i drugu dostupnu hranu (gmazovi, vodeni kukci, rakovi, male ptice, sitni sisavci koje lovi na livadama i poljima).

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od travnja do lipnja), najčešće u trsci ili niskom drveću u koloniji s drugim čapljama. U gnijezdo polaže 4 - 5 svijetloplavih jaja.

UGROŽENOST: Ugrožava ju nestanak močvarnih staništa.

NAVIKE: Leti sa skupljenim vratom u obliku slova S, za razliku od roda koje u letu imaju ispruženi vrat.

VELIČINA POPULACIJE: Populacija je procijenjena na 10 - 50 parova.

MALA BIJELA ČAPLJA

Egretta garzetta

PRISUTNOST (travanj-listopad): Relativno je brojna na rijeci Dravi. Najčešće ju viđamo u plićacima iza sprudova. Zimi napušta naše krajeve ali je možemo vidjeti u priobalju.

PREHRANA: Hrani se sitnom ribom, vodozemcima i beskralježnjacima.

IZGLED: Krsi ju perjanica na glavi, kao i opći vrlo skladni izgled. Ima tamni kljun, bijelo tijelo i tamne noge sa žutim stopalima. Spolovi su slični.

RAZMNOŽAVANJE: Gnjiježdi kolonijalno jedanput godišnje (od travnja do lipnja) na drveću. U gnijezdo polaže 3-5 plavkastozelenkastih jaja.

NAVIKE: Ima karakterističan lov koji se odlikuje plašenjem ribe trčanjem plićakom, mahanjem krilima, poskakivanjem i slično. Često u društvu drugih čaplji.

UGROŽENOST: Najviše ju ugrožava nestanak močvarnih staništa.

VELIČINA POPULACIJE: Populacija je procijenjena na 190 parova.

GAK

Nycticorax nycticorax

PRISUTNOST (ožujak-listopad): Relativno rijetka čaplja na rijeci Dravi. Dosta je skrovit i teško ga je zapaziti. Najuočljiviji je u proljeće tijekom seobe, u skupinama do 10 jedinki. Živi na rubovima močvarnih područja s dosta grmlja, niskog drveća i rogoza. Ptica je selica.

IZGLED: Perje mu je naglašeno bijelo, crno i sivo, na zatiljku dugo. Ima pogrbljena tamna leđa i tjeme, dugu bijelu kukmu, zelenkastocrni kljun i žute noge (crvene su za vrijeme snubljenja).

PREHRANA: Hrani se sitnom ribom, vodozemcima i beskrlešnjacima.

NAVIKE: Često sjedi na izdvojenoj grani iznad same vode. Najaktivniji je u sumrak kada često leti i glasa se karakterističnim glasanjem „kvak“.

RAZMNOŽAVANJE: Gnjezdi jedanput godišnje (od travnja do lipnja), često u kolonijama s ostalim čapljama, na vrbama, trsci ili vodenoj vegetaciji. U gnijezdo polaže 3-5 plavkasto zelenkastih jaja.

UGROŽENOST: Najviše ga ugrožava nestanak močvarnih staništa.

VELIČINA POPULACIJE: Populacija je procijenjena na 690 - 1 000 parova.

CRVENOKLJUNI LABUD

Cygnus olor

PRISENOST (tijekom cijele godine): Relativno nova gnijezdarica naših krajeva. U naše krajeve se proširio sa sjevera kontinenta. Često se pojavljuje na ribnjacima i jezerima.

PREHRANA: Hrani se uglavnom vodenom vegetacijom i raznim vodenim beskralježnicama, no rado uzima hranu od ljudi (pogotovo u zimskim mjesecima).

NAVIKE: Leti ispruženog vrata, na tlu ga savije u obliku slova S. Zimi obično leti u jatima u obliku slova V. Zbog agresivnosti prema drugim vrstama sve više predstavlja prijetnju domaćim vrstama, kao što su različite vrste pataka.

IZGLED: Dugovrata velika, bijela ptica kratkih nogu. Ravni, kratki kljun je crvenonarančaste boje i ima crnu kvrgu (veća je kod mužjaka). Mladi su sive boje.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od travnja do svibnja). Gnijezdo radi od vodene vegetacije koje pluta na vodi, najčešće uz obalu ili na otočićima močvarnih staništa. U gnijezdu polaže 5-8 bijelozelenkastih jaja. Obično ima 4 mladunca, ali zabilježeno je i 7 mladih u leglu.

VELIČINA POPULACIJE: U Hrvatskoj gnijezdi nešto više od 20 godina, a brojnost mu još uvijek raste iako zadnjih godina lagano usporava.

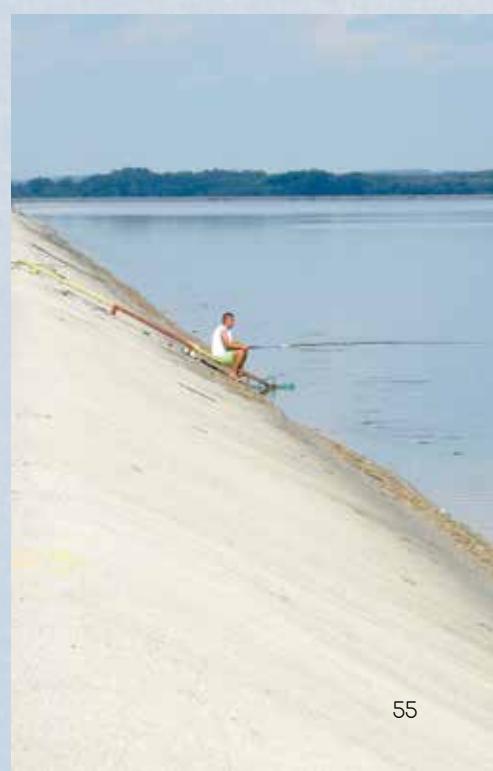
UGROŽENOST: Nije ugrožen, broj mu je limitiran površinom postojećih staništa.

PTICE NA AKUMULACIJAMA

Akumulacije su umjetno nastali tip staništa, nastao ljudskim djelovanjem uglavnom za potrebe proizvodnje električne energije. Na području Varaždinske županije nalaze se tri dravske akumulacije koje su u potpunosti promijenile nekad prirodna staništa na tom području. Pod velikom vodenom masom nestali su dijelovi izvornog staništa s pripadajućim životnim zajednicama, a stvorene su velike vodene površine akumulacijskih jezera s obalama utvrđenim nepropusnim nasipima. Zatvaranjem brane i početkom akumulacije vodenih masa riječni sistem prelazi u jezerski, te počinje stvaranje nove životne sredine. Zbog usporavanja vode smanjena je brzina o kojoj ovisi dinamika, a protočni riječni habitat je promijenjen u stajaću vodu.

Ormoško jezero (akumulacija HE Varaždin) nalazi se na granici sa susjednom Slovenijom i najmanje je po dimenzijama. Većih dimenzija je Varaždinsko jezero (akumulacija HE Čakovec), dok je površinom najveće jezero Donja Dubrava (akumulacija HE Dubrava). U akumulacijama voda gotovo da ne teče, a izuzev plitkih gornjih dijelova akumulacija na njima nije moguće gniježđenje niti jedne vrste ptica. Za gniježđenje su pogodni samo početni dijelovi akumulacija obraslih u vegetaciju s plitkom vodom. Zbog svoje velike vodene površine akumulacije ipak pružaju utočište i sigurnost velikom broju ptica tijekom zimovanja. Na akumulacijama u Varaždinskoj županiji (posebno na Ormoškom jezeru) zimi se mogu vidjeti brojne vrste ptice (sive guske, lisaste guske, guska glogovnjača, brojne vrste pataka, velika jata liske itd.), zbog čega se Ormoško jezero ubraja među područja koju su značajna za ptice u međunarodnim okvirima.

VELIKI VRANAC (Kormoran)

Phalacrocorax carbo

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Najrasprostranjenija vrsta vranca u Europi. Nastanjuje plitka vodena staništa bogata ribom (jezera, akumulacije, velike do srednje velike vodotoke). Na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav gnijezdi na samo dva lokaliteta. Izvan sezone gnijezđenja (kao i za vrijeme zimovanja) može se vidjeti na rijekama duž čitavog rezervata biosfere. Značajna zimovališta nalaze se na dravskim akumulacijama.

IZGLED: Velika crna ptica s bijelom mrljom na licu. Perje ima zelenkasti odbijesak. Ima jaki kljun, pri vrhu zakriven prema dolje. Noge su mu smještene na stražnjem dijelu tijela. Spolovi su slični (ženka je neznatno manja), a mladi su svijetlijе obojeni.

PREHRANA: Hrani se gotovo isključivo ribom koju lovi roneći ispod površine vode. Jede ribu koju može progutati u jednom komadu.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi u kolonijama jedanput godišnje (od travnja do lipnja), na stablima u blizini vode. Drveće zbog utjecaja mokraćne kiseline ugiba unutar dva desetljeća, nakon čega kolonija seli na drugu lokaciju. U gnijezdo koje je obloženo granjem i zelenim grančicama polaže 3-4 plavkastih jaja.

UGROŽENOST: Zbog hrane kojom se hrani (ribe) jedna je od najnepopularnijih ptica vodenih staništa. Većina ljudi ne razmišlja da je za devastaciju ribljeg fonda kriv uglavnom čovjek, jer na područjima na kojima nema kormorana nema ni ribe (a ne obrnuto). Za nestanak ribe, odnosno znatno osiromašenje ribljeg fonda, kriv je čovjek i njegove aktivnosti. Zbog zahvata na rijekama nestaju mnoge vrste riba, tako da sada nema ribe ni za ptice ni za čovjeka.

NAVIKE: Može daleko letjeti između gnijezdilišta i lovišta, leteća jata su u obliku slova V. Nakon ribolova se suši raširenih krila.

VELIČINA POPULACIJE: Na Dravi je poznata jedna kolonija u blizini Donjeg Miholja na kojoj je zabilježeno do 300 parova.

MALI VRANAC

Phalacrocorax pygmaeus

PRISUTNOST (cijele godine): Najrijedji je europski vranac. Nastanjuje područja slatkih voda obraslih vegetacijom. Na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav povremeno gnijezdi u Kopačkom ritu. Populacije su naročito značajne na dravskim akumulacijama tijekom zimovanja, kad se "spuštaju" s područja Balatona u Mađarskoj gdje gnijezde.

IZGLED: Crna ptica s kratkim vratom i dužim repom, zimi je svjetlige boje. Ima jaki kljun, pri vrhu zakriven prema dolje. Noge su mu smještene na stražnjem dijelu tijela. Spolovi su slični, a mladi su svijetlige obojeni. Najmanji je europski vranac (nešto je manji od divlje patke), u letu je prepoznatljiv po kratkom vratu.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi u kolonijama jedanput godišnje (od travnja do lipnja), na nižem drveću u blizini vode ili u tršćacima. U gnijezdo od šiblja, suhog rogoza polaze 4-6 plavkastih jaja s bijelim mrljama.

UGROŽENOST: Najrijedji je europski vranac. Ugrožava ga nestanak močvarnih područja, lov i krivolov. Kritično je ugrožena vrsta.

VELIČINA POPULACIJE: Ukupna gnijezdeća populacija u Hrvatskoj procijenjuje se na 24 para.

PREHRANA: Hrani se gotovo isključivo manjom ribom koju lovi plivajući ili roneći.

NAVIKE: Od svih naših ptica ronilica najvještiji je u podvodnom ribolovu.

RIJEČNI GALEB

Larus ridibundus

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Nije česta ptica na rijeci Dravi. Većinom se nalazi na području akumulacija.

PREHRANA: Hrani se svime što mu je dostupno, vrlo često po smetlištim, nije izbirljiv i rado će pojesti sve što je dostupno (beskralježnjaci, žabe, ribe, mali sisavci).

IZGLED: S leđne strane je sive, a s trbušne strane bijele boje. Glava je ljeti (u doba gniježđenja) tamnosmeđa, gotovo crna, dok je zimi bijela s crnom točkom. Spolovi su slični, zimi mijenjaju ruho.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi u kolonijama jedanput godišnje (od travnja do svibnja), na malim otocima. U gnijezdo na tlu polaže 2-4 maslinastozelena jaja sa smeđim pjegama.

UGROŽENOST: Nije ugrožen, ali je znatno brojniji u sjevernoj Europi.

VELIČINA POPULACIJE: Brojnost mu oscilira od godine do godine.

NAVIKE: Odličan je letač i vrlo je sklon lutanjima. Izvan sezone gniježđenja stvara formacije u obliku slova V, ima zajednička noćna odmorišta.

LISKA

Fulica atra

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Relativno česta ptica na mjestima gdje je tok znatno usporen, a vodena površina obrasla vodenom vegetacijom. Najveća koncentracija liski je u početnim plitkim dijelovima akumulacija obraslim vodenom vegetacijom. Najbrojnija je tijekom zimskih mjeseci kada na akumulacije dolaze ptice sa sjevera. Tada se na akumulacijama može vidjeti desetak i više tisuća jedinki.

PREHRANA: Hrani se uglavnom vodenom vegetacijom, poglavito sjemenkama, ali izlazi i na kopno gdje često pase travu.

IZGLED: Ima kratka krila i rep, te zbijeno tijelo. Crne je boje, bijelog kljuna i čela, te crvenih očiju. Noge su zelenkaste boje. Spolovi su slični.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput ili dvaput tijekom godine. Gnijezdo je plutajuće, od vodene vegetacije, najčešće smješteno u rubnom dijelu trske. U gnijezdo polaže 6-10 tamnosmeđih ispruganih jaja.

VELIČINA POPULACIJE:
Brojnost je u opadanju, a procijenjena je na 2 500 – 5 000 parova.

UGROŽENOST:
Najviše ju ugrožava lov.

SIVA GUSKA

Anser anser

PRISUTNOST (tijekom zimovanja): Može se naći u prostranim močvarnim područjima, te rijekama i jezerima u čijoj se blizini nalazi dovoljno travnjačkih površina za ishranu. Rasprostranjena je u Europi i Aziji, a zimuje u Panonskoj nizini, Mediteranu i sjevernoj Africi. Naše populacije su djelomične selice i posljednjih godina sve veći broj ostaje na zimovanju u kontinentalnim krajevima. Na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav gniazdi samo na području Osječko-baranjske županije. Tijekom zime može se vidjeti i na drugim područjima, a važna zimovališta predstavljaju i dravske akumulacije.

PREHRANA: Hrani se prvenstveno različitim travnjačkim biljkama, iako se može hraniti i zrnjem, korijenjem ili stabljikama močvarnih biljaka. Relativno kratki kljun uvjetuje njezinu vezanost uz pašnjake ili livade košanice.

IZGLED: Velika siva ptica sa širokim krilima i svijetlim podrepkom. Pokrovno perje je uglavnom sivo i smeđe, dok su kratki kljun (s bijelim završetkom) i noge ružičaste boje. Spolovi su slični. Najveća je predstavnica porodice gusaka u Europi.

NAVIKE:
Zimi se može naći u jatu s ostašim guskama.

VELIČINA POPULACIJE:
Današnja gnijezdeća populacija unutar rezervata biosfere može se procijeniti na 130-170 parova.

UGROŽENOST: Najviše ju ugrožava lov i nestanak močvarnih staništa.

LISASTA GUSKA

Anser albifrons

PRISUTNOST (listopad-ožujak): Zimuje na poljoprivrednim površinama koje u blizini imaju plitka slatkovodna staništa poput jezera, močvara, akumulacija ili ribnjaka. Važna zimovališta na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav su i dravske akumulacije. Može se vidjeti i na otvorenim tokovima rijeka kako odmara na sprudovima.

PREHRANA: Hrani se prvenstveno travama, zrnjem i bobicama, iako se tijekom gniježđenja može hraniti i mkušcima, te vodenim kukcima

IZGLED: Manja smeđa guska s tipičnim bijelim perjem na čelu (lisom), po čemu je i dobila ime. Kratki kljun je ružičast, noge žute, a na trbuhi ima karakteristične crne pruge. Spolovi su slični. Od ostalih gusaka lako se razlikuje po bijelom čelu.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi u arktičkoj tundri jedanput godišnje (od lipnja do srpnja), na tlu, unutar 100 m od najbliže vodene površine, ponekad u manjim raspršenim kolonijama. U gnijezdo polaže 5-6 kremastih jaja.

UGROŽENOST: Najviše ju ugrožava lov i nestanak močvarnih staništa.

VELIČINA POPULACIJE: Nema gnijezdećih populacija. Na glavnom zimovalištu u Kopačkom ritu redovito se okuplja 5 - 15 000 ptica.

NAVIKE:
Kod nas je tipična zimovalica koja se pojavljuje u listopadu i odlazi tijekom veljače i ožujka.

PATKA NJORKA

Aythya nyroca

PRISENOST (tijekom cijele godine, najčešće zimi): Redovita je gnjezdarica rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, ali gniježđenje (zbog nedostatka odgovarajućih staništa) nije zabilježeno u Varaždinskoj županiji. Europske populacije su selice koje zimaju u Crnomorskoj i Kaspijskoj regiji, duž Mediterana i pod-Saharskoj Africi. Tijekom seobe se okuplja u većem broju na ribnjacima, a tijekom zime je malobrojna na dravskim akumulacijama i tokovima rijeka.

PREHRANA: Ishrana se prvenstveno sastoji od močvarnih biljaka, sjemenki, vodenih beskralješnjaka, mlađi ribe i vodozemaca.

IZGLED: Srednje velika patka ronilica, potpuno smeđeg pokrovног perja, s karakterističnom bijelom trticom. Mužjaci imaju bijelu rožnicu, a ženke smeđu.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (od svibnja do lipnja), u trsci ili šašu, na dobro skrivenim plutajućim platformama. Za razliku od ostalih pataka ronilica, traži stajaćice obrasle gustom vodenom vegetacijom – orašcem i lokvanjem – poput mrvajeva, bara i ribnjaka. U gnijezdo polaže 8-10 plavkastih jaja.

UGROŽENOST: Ova globalno ugrožena vrsta ima vrlo fragmentiranu rasprostranjenost u Europi, Aziji i sjevernoj Africi.

VELIČINA POPULACIJE: Glavna gnijezdilišta nalaze se u dravskim mrvajama (1-2 para), na ribnjacima kod Donjeg Miholjca (10-20 parova), te u Kopačkom ritu (20-30 parova).

NAVIKE: Viđa se pojedinačno ili u manjim grupama, jedino se tijekom mitarenja i zimovanja može okupljati u jatima od nekoliko stotina do nekoliko tisuća ptica. Najčešće se hrani filtrirajući hranu s površine vode ili roneći.

KRUNATA PATKA

Aythya fuligula

PRISUTNOST (tijekom cijele godine, ali uglavnom zimi): Zimuje na otvorenim vodama. Iako u malom broju, zabilježeno je gniježđenje na području Hrvatske.

PREHRANA: Hrani se vodenim biljem i raznim kukcima.

IZGLEĐ: Mužjak i ženka se međusobno razlikuju. Mužjak je crno-bijele boje i ima tamnu kukmu, dok je ženka tamnosmeđe boje i ima slabije izraženu kukmu.

NAVIKE: Zimi je često u društvu s patkom njorkom.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi se jedanput godišnje (od svibnja do kolovoza) na tlu u blizini vode, a u gnijezdo obloženo biljem i paperjem polaže 8-11 zelenkastih jaja.

UGROŽENOST: Najviše ju ugrožava lov i nestanak močvarnih staništa.

KRUNATA PATKA

VELIČINA POPULACIJE:
Populacija je procijenjena
25 - 50 parova.

PATKA BATOGLAVICA

Bucephala clangula

PRISUTNOST (od studenog do ožujka): Redovita, ali malobrojna zimovalica na akumulacijskim jezerima. Gnijezdi na krajnjem sjeveru Europe, a zimuje u zapadnoj, srednjoj i južnoj Europi.

IZGLED: Mužjak i ženka se međusobno razlikuju. Mužjak ima šiljat oblik tamne glave sa zelenim odsjajem i bijelim obrazima, te vidljivo žuto oko. Leđa i rep su crne boje, dok su bokovi i trbuš bijeli. Ženka je manja i ima smeđu glavu sa svijetlijim smeđim tijelom.

PREHRANA: Hrani se mukućima, raznim kukcima, ribama, ali i vodenim biljem.

NAVIKE: Zimi se često viđa s ostalim patkama.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi se jedanput godišnje (od travnja do srpnja), a u gnijezdo polaže 8-11 plavkasto-zelenkastih jaja. U građi gnijezda prevladavaju usitnjeni truli dijelovi drva i paperje.

UGROŽENOST: Najviše ju ugrožava lov i nestanak močvarnih staništa.

VELIČINA POPULACIJE:
Nije zabilježeno gniježđenje.

GLAVATA PATKA

Aythya ferina

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Redovita i brojna zimovalica, česta na dravskim akumulacijskim jezerima tijekom zimskih mjeseci.

IZGLED: Mužjak i ženka se međusobno razlikuju. Mužjak ima kestenjastu glavu, crni vrat i sivo tijelo, a ženka smeđu glavu i vrat, te sivo tijelo.

PREHRANA: Hrani se vodenim biljem i raznim kukcima.

RAZMNOŽAVANJE: Gnjezdi se jedanput godišnje (od travnja do kolovoza) na tlu u blizini vode, a u gnijezdo od vodenog bilja polaze 8-10 zelenkastih jaja.

UGROŽENOST:
Najviše ju ugrožava lov i nestanak močvarnih staništa.

VELIČINA POPULACIJE:
Populacija je stabilna, a procijenjena je na 1 000 - 5 000 parova.

NAVIKE: Dosta je plašljiva, zimi se može vidjeti u jatu s njorkom i krunatom patkom.

PTICE GRABLJIVICE

Ptice grabljivice su dobar pokazatelj očuvanosti nekog područja, a istovremeno su najugroženija skupina ptica hrvatske, europske i svjetske ornitofaune. U Hrvatskoj je do sada zabilježeno 36 vrsta ptica grabljivica (red Falconiformes – Sokolovke). Od tog su broja njih 23 gnjezdarice, 4 su vrste izumrle u proteklih 50 godina, a 8 vrsta je kritično ugroženo prema Crvenoj knjizi ugroženih ptica Hrvatske.

Razlozi ugroženosti su osjetljivost i na najmanje promjene u staništu, smanjenje raspoloživosti plijena, remećenje mira u gnijezdilištima, te velika koncentracija biocida iz njihova plijena (nalaze se na vrhu hranidbene piramide). Budući da se još uvijek smatraju „štetočinama“ žrtve su lova i krivolova, odstreljuju se, propucavaju im se gnijezda, stradavaju od otrova ilegalno postavljenih u prirodi, kao i na stupovima dalekovoda. Imaju izuzetno nisku stopu razmnožavanja i populacije im se sporo oporavljaju, te gubitak jednog para ptice grabljivice kod nekih vrsta predstavlja nepopravljivu štetu. Veliki broj ptica grabljivica gnijezdi u neposrednoj blizini rijeke Drave.

ORAO ŠTEKAVAC

Haliaeetus albicilla

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Na području Hrvatske je rasprostranjen u poplavnim dolinama velikih rijeka (Drave, Dunava, Kupe i Save), te u nizinskim poplavnim šumama u blizini šaranskih ribnjaka. Redovita je gnjezdarica rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav.

IZGLED: Najveća ptica grabljivica panonskih nizinskih prostora. U letu se lako raspoznaće po dugim i širokim krilima (ima raspon krila veći i od 2 m), te bijelom repu kod odraslih ptica. Ima duge oštре kandže i jak, povijen žuti klijun, te odličan vid. Mužjak je manji od ženke.

PREHRANA: Hrani se prvenstveno ribom, sisavcima i pticama.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput u godini (od veljače do svibnja). Sezona gniježđenja započinje krajem siječnja, zauzimanjem teritorija i izgradnjom ili popravljanjem gnijezda. Na pojedinom teritoriju uobičajeno se nalaze 2-3 gnijezda. Gnijezda gradi gotovo isključivo na velikim i starim stablima crnih i bijelih topola, bijelih vrba ili hrasta lužnjaka. U gnijezdo polaže 1-3 bijelih jaja.

UGROŽENOST: U cilju sprječavanja uznemiravanja tijekom gniježđenja potrebno je strogo provoditi mjeru potpune zabrane kretanja u radijusu od 500 metara od orlovnog gnijezda, u periodu od 01. siječnja do 15. srpnja. Ova zabrana treba se odnositi na sve korisnike, uključujući lovce i djelatnike u šumarstvu.

VELIČINA POPULACIJE: Ukupna gnijezdeća populacija u Hrvatskoj 2005. godine procijenjena je na 140-150 pari, te ima status Ugrožene svoje temeljem Crvene knjige ugroženih vrsta ptica Hrvatske. Također je proglašen strogo zaštićenom vrstom.

NAVIKE: Odrasle ptice su monogamne i ostaju na svom teritoriju cijeli život, dok mladi nakon izljetanja lutaju Panonskom nizinom sve do spolne zrelosti. Karakterističan je po štektavom, prodornom glasanju.

BUKOČ

Pandion haliaetus

PRISUTNOST (rujan-ožujak): Živi u šumama i područjima gdje ima vode bogate ribom (jezera, rijeke..). Na području rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav je redovita preletnica, te ga je moguće vidjeti tijekom seobe. Gnijezdi u sjevernom dijelu Europe.

IZGLED: Ptica svijetlog trbuha i lica, te tamnih leđa i repa. Ima tamnu očnu masku, jak povijen kljun i duge oštре kandže. Odličnog je vida, a ženke su veće od mužjaka.

PREHRANA: Hrani se uglavnom ribom, a rjeđe pticama.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi se jedanput godišnje (od travnja do lipnja). U gnijezdo od granja visoko na drvetu polaze 2-3 bjelkasta jaja.

UGROŽENOST: Ugrožava ga nestanak močvarnih staništa, uz nemiravanje i krivolov

VELIČINA POPULACIJE:
Preletnica, ne gnijezdi u Hrvatskoj.

NAVIKE: Često se može vidjeti kako stoji na visokom drvetu. Obrušava se na pljen.

BUKOČ

VJETRUŠA

Falco tinnunculus

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Široko rasprostranjena vrsta. Nalazimo je na otvorenim područjima (obradivim površinama s drvećem), na rubovima šuma, te u naseljima. Najčešći je europski sokol.

PREHRANA: Hrani se manjim sisavcima (najčešće miševi), većim kukcima, te ponekad gmazovima i vodozemcima.

IZGLED: Ženka je veća i tamnija od mužjaka koji ima plavosivu glavu i rep, kestenjasta leđa s crnim točkama, crni vrh krila, te istočkani svjetlijim trbuham. Iznimno je brz i spretan letač.

RAZMNOŽAVANJE: Gnijezdi jedanput godišnje (u travnju ili svibnju) u dupljama starih vrba, narušenim gnijezdima drugih ptica (npr. svrake ili vrane), a često i u naseljima na crkvenim tornjevima ili ruševnim zgradama. U gnijezdo polaže 3-6 bjelastih jaja s tamnim točkama.

UGROŽENOST: Brojnost u opadanju, ugrožava ju krivolov i trovanje.

VELIČINA POPULACIJE:
Dosta je česta u riječnim nizinama.

NAVIKE: Ne gradi sama gnijezdo, već koristi gnijezda od drugih ptica. Dok lovi plijen iznad livada i obrađenih površina može se vidjeti kako zastane u zraku, treperi krilima, nakon čega se strelovito obrušava na plijen.

VJETRUŠA

JASTREB

Accipiter gentilis

PRISUTNOST (tijekom cijele godine): Nastanjuje šumska područja, prednost daje onima s šumskim čistinama. Susreće se na području čitavog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav.

IZGLED: Tamna ptica s ispruganim trbuhom i svjetlom nadočnom prugom. Ženka je nešto veća i tamnija. Ima oštре kandže i jak povijen kljun, te odličan vid.

PРЕХРАНА: Hrani se sisavcima i pticama koje lovi u zraku i na tlu, te ponekad i kukcima i strvinom.

РАЗМНОЖАВАЊЕ: Gnijezdi se jedanput godišnje (od travnja do svibnja). Na drveću gradi široko i plitko gnijezdo u koje polaže 3-4 plavkastobijela jaja.

УГРОŽЕНОСТ: Ugrožava ga krivolov, kako je nepopularan kod golubara koji ga često love zamkama.

ВЕЛИЧИНА ПОПУЛАЦИЈЕ:
Populacija je u opadanju, a procijenjena je na 500 – 1 000 parova.

НАВИКЕ: Ima prodorno glasanje. Često iznenađuje plijen u niskom letu među drvećem.

4. PROMATRANJE PTICA

Promatranje ptica podrazumijeva opažanje i proučavanje ptica golim okom ili uz pomoć optičkih pomagala poput dalekozora (dvogleda), durbina (teleskopa), te u novije vrijeme i fotografске opreme (fotoaparati s jakim objektivima). Odvija se prvenstveno na proljeće, kad je sezona gniježđenja većine vrsta ptica. Najpovoljniji mjeseci su svibanj i lipanj zbog prisustva svih gnjezdara. Tada su ptice najaktivnije zbog pjevanja, snubljenja, svadbenih i teritorijalnih letova. Promatranje ptica može se odvijati i tijekom proljetne ili jesenske seobe, ili čak tijekom zimovanja, pri čemu se mesta za promatranje moraju pažljivo birati.

INFRASTRUKTURNI ELEMENTI ZA PROMATRANJE PTICA

Turizam promatranja ptica temelji se na pokazivanju prirode i životinja, te ovisi o vremenu i prirodnim uvjetima. Iz tog razloga postoje infrastrukturni elementi (kao što su promatračnice za ptice) koji omogućavaju nesmetano i

dugotrajno promatranje ptica. Takve promatračnice su neophodne za kvalitetno promatranje, te istovremeno smanjuju uznemiravanje ptica od strane čovjeka. Promatračnice se mogu opremiti info-materijalom, poučnim tablama, te bilježnicom u koju se bilježe promatrane vrste po datumima, a korisne su i za fotografiranje ptica. Na području Varaždinske županije nalaze se dvije promatračnice za ptice, jedna na lokaciji Zeleni prudi u općini Sračinec, a druga u općini Mali Bukovec nedaleko od ušća Bednje u Dravu.

Promatračnice omogućuju dugotrajan boravak, budući da promatranje ptica uzima mnogo vremena. Osim postavljanja opreme, često je potrebno i dugo čekati na dolazak ptica. Kod fotografiranja ptica nastoji se zabilježiti i ponašanje ptica (prehrana, parenje, lov, odmor...) što dodatno produžuje vrijeme snimanja. Snimanje se većinom odvija u ranim jutarnjim i kasnim poslijepodnevnim satima zbog veće aktivnosti ptica, pogodnijih svjetlosnih uvjeta i izostanka ljudi koji bi eventualno mogli ometati ptice.

POSEBNOSTI FAUNE PTICA U HRVATSKOJ

Zbog svog položaja na biološkoj razdjelnici istočnog i zapadnog Sredozemlja te prijelazu Alpa i Dinarida u Panonsku nizinu, u Hrvatskoj na relativno malom prostoru nalazimo vrlo raznovrsnu faunu ptica. Tipične vrste sjevernih šuma u Hrvatskoj žive u blizini sredozemnih vrsta, te vrste istočne Europe obitavaju zajedno s vrstama zapadne Europe. U Republici Hrvatskoj je zabilježeno oko 400 vrsta ptica, od kojih je 230 gnjezdarica. To nas u Europi smješta u sam vrh raznolikosti faune ptica.

Raznolikost krajolika i staništa te očuvanost prirode u Hrvatskoj omogućava promatranje velikog broja različitih vrsta ptica. Vlažna staništa su posebno zanimljiva zbog mogućnosti promatranja većeg broja ptica u isto vrijeme. Većina područja nije jednako privlačna tijekom cijele godine. Neka su područja zanimljiva samo u sezoni gniježđenja, a neka samo za zimovanja ili u vrijeme seobe.

RAZVOJ PROMATRANJA PTICA

Promatranje ptica se razvilo već potkraj 19. stoljeća u zapadnim zemljama (Ujedinjeno Kraljevstvo, SAD, Njemačka) kada su osnovana i prva prirodoslovna društva. Otad je zajednica promatrača ptica u stalnom porastu, a kao masovni

Promatračnica na Zelenim prudima

fenomen pojavljuje se u drugoj polovici 20. stoljeća kada su osnovani pokreti za zaštitu prirode i okoliša.

Udruge građana koje se deklariraju ljubiteljima ptica i koje aktivno sudjeluju u njihovoj zaštiti broje nekoliko milijuna članova. Među najvećima su udruge u Ujedinjenom Kraljevstvu i u Njemačkoj. Značajne zajednice ptičara postoje i u zemljama Skandinavije, Beneluksa i u drugim velikim državama Europe te u Sjevernoj Americi.

Najveća svjetska organizacija za zaštitu ptica je BirdLife International, koja ima ukupno više od 10 milijuna članova s preko 3 000 zaposlenika diljem svijeta. BirdLife čini mrežu koja se sastoji od nacionalnih udruga u preko 100 država svijeta. Broj ljubitelja ptica diljem svijeta je u stalnom porastu i u sebi krije veliki potencijal za oblike turizma koji su povezani s prirodom i pticama, a koji se drže načela održivosti.

Danas na globalno razini postoji više desetaka milijuna promatrača ptica koji imaju značajni gospodarski utjecaj, te istovremeno potiču i unapređuju zaštitu okoliša i ptica na lokalnim razinama.

BIRDWATCHING / BIRDING

U međunarodnim okvirima se za promatranje ptica koristi engleska riječ birdwatching, a u novije vrijeme i riječ birding („ptičarenje“). Obje riječi predstavljaju trend čitavog sektora promatranja ptica. Pojam birdwatching se svodi uglavnom na vizualno opažanje, dok pojma birding uključuje sveukupan doživljaj opažanja ptica (uključujući prepoznavanje po glasanju, pjevu ili ponašanju).

5. PRAVILA PONAŠANJA

Kada promatramo ptice moramo se (vodič i grupa promatrača) pridržavati strogih pravila, obzirom da svojom nazočnošću i kretanjem u prirodi predstavljamo određeni pritisak na faunu i floru. Prije svega uz nemiravanje ptica i ostalih životinja moramo svesti na prihvatljivu razinu, te tako poštivati zakone Republike Hrvatske (Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti životinja). Ukoliko smo na zaštićenim područjima (zaštićeni dijelovi prirode pojedinih županija, nacionalni parkovi i parkovi prirode) trebamo se pridržavati dodatnih pravila koja je odredila nadležna javna ustanova. Vodič koji vodi grupu promatrača odgovoran je za njihovo ponašanje u prirodi, te ih po potrebi mora upozoriti na nekorektno ponašanje prema pticama i drugim sastavnicama prirode.

Sprečavanje uz nemiravanja

Promatrač mora naučiti razlikovati normalno ponašanje ptica od onog koje je potaknuto čovjekovom nazočnošću. Nepriskladno ponašanje promatrača dodatno je trošenje energije ptica i ukoliko se često ponavlja može u konačnici smanjiti uspješnost preživljavanja ili grijezđenja. Let ptice je energetski jako zahtjevan, te treba izbjegći aktivnosti u kojima se ptice potiču na let. Prilasci jedinkama, koje se hrane ili se odmaraju, moraju biti pažljivi.

Promatranje u blizini gnijezda

Promatranje ptica u blizini gnijezda je popularno jer nudi mogućnost opetovanih promatranja istih jedinki na malom prostoru. Ako je promatrač dobro sakriven promatranja mogu biti iz neposredne blizine. Ovakvo promatranje je etično i zakonski ispravno samo ako ptice ne ometamo u normalnim aktivnostima.

Uznemiravanje ptica u blizini gnijezda može utjecati na uspješnost inkubacije i hranjenja mladih, a ako je pretjerano može dovesti i do napuštanja gnijezda. Dobro sklonište, koje nam omogućava promatranje ptica u normalnim aktivnostima, etično je prema pticama jer nam njihovo normalno ponašanje pokazuje da ne postoji štetno uz nemiravanje. Pri promatranju ptica u kolonijama vodimo se istim pravilima kao i kod promatranja pojedinačnih gnijezda, imajući na umu da nekorektnim ponašanjem ugrožavamo veći broj gnijezda.

Privlačenje ptica u svrhu promatranja

Hranilice i pojilice se uglavnom postavljaju zbog brige o pticama, a promatranje je samo usputna aktivnost. Ipak, neke se ptice hrane upravo zbog mogućnosti promatranja i fotografiranja. Etički pristup pri hranjenju i pojemu ptica zasniva se na principu da što manje utječemo na prirodnu ravnotežu. To znači da ptice moramo hranići kvalitetnom i raznolikom hranom kako bi smo privukli veći broj vrsta. Nikako ne smijemo otežavati pristup nekim „neželjenim“ vrstama kao što su npr. kobac koji lovi ptice u blizini hranilica ili vjeverica koja jede hranu predviđenu pticama. Mjesto na kojem hranim ptice treba biti na otvorenom i/ili povиšenom prostoru kako bi se onemogućilo mačkama, psima i sličnim predatorima da ih love. Također nije dozvoljeno samostalno hranići ptice grabljivice lešinama životinja.

Privlačenje u kućice za grijezđenje je slično: u ovom slučaju prirodnu ravnotežu održavamo postavljanjem kućica različitih veličina pri čemu je najbitnija dimenzija ulaza kojom možemo predodrediti koje će vrste koristiti kućicu.

Privlačenje ptica uz pomoć glasanja temelji se na poticanju njihove znatiželje (tjeh „šištanje“ promatrača može skrovite vrste potaknuti da izađu iz vegetacije), teritorijalnosti ili socijalnosti. Teritorijalne vrste se može privući oponašanjem njihova glasanja jer dolaze obraniti teritorij, dok socijalne vrste glasanje privlači zbog njihove društvenosti. Treba znati da je teritorijalnost ptica najčešće izražena samo tijekom sezone grijezđenja, a ostatak godine se mogu okupljati u manja jata. Glasanje vrsta se oponaša zviždokom ili uz pomoć glazbene opreme. Ipak, ovakvo privlačenje se treba koristiti krajnje oprezno jer zavaravamo ptice i navodimo ih na nepotrebno ponašanje, što je posebno riskantno u sezoni grijezđenja.

Većina ptica je vrlo osjetljiva na uz nemiravanje tijekom grijezđenja, a osobito dok leži na jajima, te neposredno nakon izvaljivanja mladunaca iz jajeta. Kasno proljeće i rano ljeto doba je grijezđenja ptica na riječnim sprudovima. Stoga u to vrijeme izbjegavajte hodanje po sprudovima, a ako morate, na sprudovima se zadržavajte što kraće.

Očuvanje prirodnih staništa je jedna od prioritetnih zadaća u očuvanju ptičjeg svijeta, što se posebno odnosi na močvarna i vlažna staništa. Međutim, iznimno su važni i postupci na kultiviranim površinama, pri čemu je potrebno izbjegavati jednovrsnost kultura, te nastojati očuvati raznolikost biljnih vrsta.

6. O PROJEKTU

Projekt pod nazivom "Obnova krajobraza i zaštita biološke raznolikosti u okviru suradnje na području prekograničnog Rezervata biosfere", akronim: Tri rijeke = Jedan cilj („Landscape Rehabilitation and Protection of Biodiversity within the Framework of the Co-operation for a Trans-boundary Biosphere Reserve”, akronim: Three Rivers = One Aim) odobren je u sklopu Operativnog programa prekogranične suradnje IPA CBC Mađarska - Hrvatska 2007-2013. Projekt se odvijao u periodu od 1. rujan 2014. godine do 30. studenog 2015. godine, a njegova ukupna vrijednost iznosila je 930.662,78 EUR-a.

Vodeći partner na projektu bila je Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije, dok su ostali partneri Nacionalni park Duna-Drava iz Mađarske, te pet javnih ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima iz Varaždinske, Međimurske, Koprivničko-križevačke, Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije.

Svrha projekta je uspostava suradnje na području prekograničnog Rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav između hrvatskih i mađarskih partnera na projektu. U tom smislu projekt je obuhvatio različite aktivnosti na području prekograničnog Rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav koje su provođene u cilju obnove krajobraza i zaštite biološke raznolikosti područja uz rijeku Dravu (priključivanje podataka o biološkoj raznolikosti područja uz rijeku Dravu i izrada studije o pticama, uklanjanje nelegalno izgrađenih ribičkih kućica u dijelu nacionalnog parka Dunav-Drava u Mađarskoj, postavljanje osmatračnica za ptice, poučnih staza i edukativnih info-točaka u Hrvatskoj i slično).

Proračun Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Varaždinske županije iznosio je 22.438,00 EUR-a, u okviru kojeg je financirana izrada i postavljanje 2 osmatračnice za ptice na području regionalnog parka Mura-Drava u Varaždinskoj županiji zajedno s pratećim info-pločama, nabavljena oprema potrebna za promatranje ptica (ključevi za prepoznavanje ptica, dalekozori, teleskopi), tiskana publikacija o pticama uz Dravu u Varaždinskoj županiji, te nabavljen promotivni materijal za projekt.

IZVORI PODATAKA

1. Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode (T.Mikuška, I.D. Grlica, M. Grgić, A. Tomik): Studija o pticama hrvatskog dijela Rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav, Osijek (2015);
2. I.D. Grlica, J. Razlog-Grlica: Monitoring ptica i staništa rijeke Drave, Virovitica (2014);
3. D. Krnjeta: Ptice Hrvatske – ornitološki priručnik, Meridijani, Zagreb (2003);
4. Z. Dolenc: Ptice zimovalice i preletnice Hrvatske, Školska knjiga, Zagreb (2014);
5. Z. Dolenc: Ugrožene i zaštićene ptice Hrvatske, Školska knjiga, Zagreb (2013);
6. Z. Dolenc: Ptice prirodnih staništa Hrvatske, Školska knjiga, Zagreb (2014);
7. BIOM – Udruga za biološka istraživanja: Promatranje ptica u Hrvatskoj – priručnik za razvijanje turizma promatranja ptica, Zagreb (2010);
8. BAOBAB – Udruga za istraživanje i popularizaciju znanosti: Promatranje ptica uz rijeku Dravu, Koprivnica
9. MZOPU: Crvena knjiga ugroženih ptica Hrvatske, Zagreb, 2003.

**PTICE
UZ DRAVU**
u Varaždinskoj županiji

PRIRODA

VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

JU za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode